بسم الله الرحمن الرحيم

سرليکنه

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې اړتيا

د لوی الله(ج) اوامر او د اسلام د ستر پيغمبر حضرت محمد (ص) غوره لارښوونې په ډاګه کوي، چې ښوونه او روزنه له ټولو فنونو او مسلکونو سره د انسان لومړنی اړيکي ښلوي او په همد ېتوګه د ځان پېژندنې خورا مهمه مرحله هم پيل کېږي. که چېرې څوک د ښوونې او روزنې د نعمت نه بې برخې وي، نو هغه خپل ځان نه شي پېژندی او چې ځان ونه پېژني د جهان پېژندنې څخه خو بيخي بې برخې پاتې کېږي.

په دې کې شک نشته، چې لومړنی زده کړه انسان د مور د غېږ نه اخلي، خو کله چې يې په کرار کرار شعور وده کوي نورې زده کړې او پوهې ته اړتيا لري، علم او پوهه د هرې ټولنې د پر مختګ او برياليتوب بنسټ جوړوي، ښوونه او روزنه ده، چې ديوې ټولنې د وګړو تر منځ د ښه او بد تفکيک را منځته کوي، همدغه ښوونه او روزنه ده، چې د دنيا ستر قوتونه وربانديې لوبې کوي او د خوشحالۍ او پر مختګ په بام يې خيژوي.

سالمه ښوونه او روزنه نه يوازې په عصري علومو ، بلکې په ديني علومو کې هم انسان د لوړ سوچ (اند) او فکر خاوند کوي. د بدو او ناروا کارونو څخه يې منع کوي د نېک او ښه عمل لاره ورته په ګوته کوي.

افغانستان چې په تېرو څو لسيزو کې د هر ډول جنګونو ښکار شوی او د حکومت دارۍ ټول بنيادونه يې له بيخه ړنګ شوي ؤ اوس يې د نړيوالې ټولنې په مرسته څه نا څه ادارو په کار پيل کړی دی، خو د بده مرغه تر اوسه هم هغه څه چې لازم دي په سالمه توګه نه دي تر سره شوي، نور مسايل يې جدا بحث غواړي، خو د ښوونې او روزنې په برخه کې بايد تر هرڅه زيات کار وشي، ځکه د هرې ټولنې او هر هېواد امن، پرمختګ او خوشحالي د علم او پوهې سره تړلي دي. که علم او پوهه نه وي سالمه او عصري ښوونه او روزنه نه وي، نو نه امن شته او نه پرمختګ.

سره د دې، چې په دې ورستيو کې په افغانستان کې د ښوونې او روزنې چارې ګړندۍ شوې د ښوونځيو شمېرې زياتې شوي، شخصي ښوونځي هم په زياتېدو دي، خو د زده کوونکو علمي کچه په هماغه اندازه نه ده کومه چې ورته ضروري او لازمه ده، د دې لپاره بايد حکومت نور هم خپلې هلې ځلې ګړندۍ کړي او ښوونې او روزنې ته خاصه پاملرنه وکړي تر څو د افغانستان هر ماشوم د زده کړې په جامه سمبال او ځوانان يې د سالمې او ريښتني پوهې او علم خاوندان شي، تر [illegible] د هېواد [illegible] امنيت، پرمختګ [illegible] سوکالۍ کې [illegible] ول [illegible] [illegible] نورو [illegible] د هېوادونو سره سيال شي.

اداره

Ketabton.com

ketabton.com - The Digital Library

څلوېښت حدیثونه

لیکوونکی: سمیع الله خاکسار

لمونځ په دین کې یو ډېر ستر مهم بدني عبادت دی، نو ځکه د لمانځه په حصه کې ډېر زیات حدیثونه راغلي دي، چې د هغوی را ټولنه د لته ګران کار دی، اما له هغوی څخه څلوېښت (۴۰) حدیثونه په لاندې ډول دي.

① نبي اکرم ﷺ ارشاد مبارک دی، چې الله ﷻ زما په امت باندې د ټولو څیزونو څخه مخکې لومړی لمونځ فرض کړ او په قیامت کې په د ټولو څیزونو څخه مخکې لومړی د لمانځه حساب کتاب کېږي.

② د بنده او د شرک په منځ کې فرق یواځې لمونځ دی.

③ د اسلام ننبه لمونځ دی څوک، چې زړه فارغ کړي او د وختونو او مستحباتو لحاظ ساتلو سره لمونځ وکړي هغه مؤمن دی.

④ هیڅ یو شی د ایمان او د لمانځه نه بهتر فرض کړ شوی نه دی که چېرې د دې نه بهتر بل شی فرض کړی شوي وي، نو فرښتو ته به یې د هغه حکم ورکړی وای فرښتې شپه او ورځ په رکوع او سجده کې دي.

⑤ لمونځ د دین ستنه ده.

⑥ لمونځ د شیطان مختور وي.

⑦ لمونځ د مؤمن نور دی.

⑧ لمونځ بهترین جهاد دی.

⑨ کله چې بنده لمونځ شروع کړي، نو الله ﷻ د هغه طرف ته پوره توجه فرمایي او کله چې لمونځ نه لیرې یې الله ﷻ هم ترې لیرې شي.

⑩ کله چې کوم آفت د آسمان نه نازلېږي، نو د جومات له آبادوونکو نه لیرې وي.

⑪ که چېرې لمونځ ادا کوونکی په څه وجهه دوزخ ته ولاړ شي نو اور یې د سجدې ځایونه نه سوځوي.

⑫ الله تعالی د سجدې ځایونه په اور حرام کړي دي.

⑬ د ټولو نه زیات ښه عمل د الله تعالی په نزد لمونځ دی، چې په وخت باندې ادا شي.

⑭ الله تعالی ته د بنده په ټولو حالانو کې د ټولو نه زیات ښه دا حالت دی، چې هغه په سجده کې ووینې، چې تندی یې پر ځمکه وي.

⑮ الله تعالی سره د بنده د ټولو نه زیات نږدې والی په سجده کې وي.

⑯ د جنت کنجي لمونځ دی.

⑰ کله چې بنده د لمانځه لپاره ودرېږي، نو د جنت دروازې ورته خلاصې شي او د الله تعالی او د غه لمونځ ادا کوونکي ترمنځ پرده لیرې شي تر څو چې په ټوخي یا نور څه باندې

ketabton.com - The Digital Library

مشغول نه شي.

⑱ د لمونځ درجه په دين کې داسې ده لکه د سر درجه په بدن کې.

⑲ لمونځ د زړه نور دی څوک چې زړه نوراني جوړول غواړي، څو په لمانځه سره دې جوړ کړي.

⑳ د ځمکې په کومه برخه د لمونځ په چې ذريعه الله تعالی ياد شوی وي هغه برخه د ځمکې په نورو حصو د ځمکې فخر کوي.

㉑ څوک چې دوه رکعت لمونځ وکړي د الله تعالی نه څه دعا وغواړي، نو الله تعالی به د ده دعا قبولوي، خو که زر وي يا د څه مصلحت له خاطره څه موده پس وي خو ضرور به يې قبلوي.

㉒ څوک چې يواځې والي کې دوه رکعته لمونځ وکړي، چې د الله تعالی او فرښتو نه بغير يې هيڅ څوک هم ونه ويني، نو هغه ته به د دوزخ څخه د خلاصون اجازه نامه ورکړ شي.

㉓ څوک چې يو فرض لمونځ ادا کړي د الله تعالی په نزد د هغه يوه دعا قبوله شوه.

㉔ هغه څوک چې د پنځه وخت لمانځه ساتنه کوي د هغه رکوع، سجده، اودس او نور په ښه شان ادا کوي جنت د هغه لپاره واجب شو او دوزخ په هغه باندې حرام شو.

㉕ لمونځ د هر پرهېزګار قرباني ده.

㉖ مسلمان بنده کله، چې د پنځو لمونځونو ساتنه وکړي شيطان د هغه نه ويرېږي او کله چې هغه په لمونځونو کې بې پروايي وکړي، نو شيطان په هغه زړور شي د هغه په غلولو کې يې طمع پيدا شي.

㉗ د ټولو نه بهترين عمل په اول وخت کې لمونځ کول دي.

㉘ د الله تعالی په نزد د ټولو لمونځونو نه زيات خوښ په اول وخت کې لمونځ کول دي.

㉙ د ماسپښين د لمانځه ړومبي د څلورو رکعتو ثواب داسې دی لکه د تهجد د څلورو رکعتو.

㉚ د ټولو نه بهترين لمونځ د نيمې شپې لمونځ دی، خو د دې کوونکي ډېر کم دي.

㉛ کله چې بنده لمانځه ته ودرېږي، نو د الله تعالی رحمت هغه طرف ته متوجه شي.

㉜ د تهجد لمونځ ضرور کوئ، چې تهجد صالحانو طريقه ده او د الله تعالی د نزديکيت سبب دی تهجد د ګناهونو نه منع کوي او د خطاګانو د معاف کولو ذريعه ده او له دې سره بدن هم تندرست کېږي.

㉝ د آخري شپې دوه رکعته لمونځ د ټولې دنيا څخه بهتر دی. رسول الله ﷺ وايي: که چېرې ماته د مشقت ويره نه وي، نو په امت به مې فرض کړي وای.

㉞ د الله تعالی خاص بندګان هغه دي، چې د شپې د خپل رب دپاره په سجده او په قيام کې وي.

㉟ د شپې مونځ د الله تعالی د شکر ذريعه ده.

㊱ ابوهريرة ﷺ وايي: چې ما د رسول الله ﷺ نه واورېدل، چې د فرض مونځ نه پس غوره مونځ د شپې مونځ دی.

㊲ د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه وويرېږئ د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه وويرېږئ. د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه

ketabton.com - The Digital Library

وويرېږئ.

㊳ لمونځ ترک کول بنده کفر ته رسوي يو بل ځای ارشاد دی، چې د بنده او کفر وصل د لمانځه ترک دی، بل ځای ارشاد دی، چې فرق د مسلمان او کفر په منځ کې لمونځ دی.

㊴ څوک چې دوه لمونځونه بغير د کوم عذر په يوه وخت قضا کړي هغه د ګناهونو د دروازو څخه يوې دروازې ته ورسېد.

㊵ په اسلام کې د هغه کس هيڅ حصه نشته، چې لمونځ نه ادا کوي او بې اودسه لمونځ نه کېږي. لمونځ د دين لپاره داسې دی لکه د سړي لپاره چې سر دی.

غوره ويناوې

لیکوال: ثناء الله رحمتي

① کار هغه کوه، چې ستا په کې فايده وي او د هغه کار څخه ځان ساته، چې ستا په کې تاوان وي.

② ګناه لږه کوه، چې مرګ در باندې اسان شي.

③ هرڅوک چې تا ته د خلکو راز وايي په دې پوه شه، چې ستا راز به نورو ته هم وايي.

④ دوست ته د زړه حال وايه او دښمن ته لاپې.

⑤ هوښيار هغه څوک دی، چې کار شروع کړي او انجام يې په ځان فرض وګڼي.

ketabton.com - The Digital Library

يو بانډې چې له رسول الله (ص) نه پوښتنې کوې

لیکوونکی: سید شفیق الله رحیم زی

① غواړم چې دعا مې قبوله شي؟
ځواب: له حرامو ځان وساته دعا به دې قبوله شي.
② غواړم چې روزي مې پراخه شي؟
ځواب: تل په اوداسه کې اوسه.
③ غواړم چې الله (ج) را باندې رحم وکړي؟
ځواب: د الله (ج) په مخلوق رحم کوه.
④ غواړم چې رسوا نه شم؟
ځواب: له زنا څخه ځان وساته.
⑤ غواړم چې لوی عالم شم؟
ځواب: تقوا غوره کړه لوی عالم به شې.
⑥ غواړم چې د الله (ج) تابعدار بنده شم؟
ځواب: فرایض مه پرېږده.
⑦ غواړم چې عزت مند شم؟
ځواب: خلکو ته لاس مه نیسه عزت مند به شې.
⑧ غواړم چې عادل شم؟
ځواب: څه چې ځان ته خوښوې نورته یې هم خوښوه.
⑨ غواړم چې ځواکمن شم؟
ځواب: په خدای (ج) باور او توکل کوه.
⑩ غواړم چې لوی سړی شم؟
ځواب: د خلکو سره مرسته کوه.
⑪ غواړم چې غني شم؟
ځواب: قناعت غوره کړه.
⑫ غواړم چې ایمان مې پوره شي؟
ځواب: اخلاق ښه کړه.
⑬ غواړم چې د قیامت په ورځ الله تعالی را څخه خوشحاله وي؟
ځواب: له جنابت څخه ځان پاک ساته.
⑭ له ټولو لویه ګناه څه ده؟
ځواب: بد اخلاق او کنجوسي ده.
⑮ له ټولو غټه نیکي کومه ده؟
ځواب: ښه اخلاق، عاجزي او صبر ده.
⑯ غواړم چې ګناه مې کمه شي؟
ځواب: استغفار ډېر وایه.

ketabton.com - The Digital Library

رسول الله (ص) فرمايلي دي:

را ټولونه: همت الله نايل

کله چې زما په امت دا پنځلس خويونه پيدا شي هغه وخت به د مصيبتونو نازلېدل پرې شروع شي.

① کله چې ملي شتمنۍ شصخي مال وګڼل شي.
② کله چې زکات جريمه وبلل شي.
③ کله چې امانت غنيمت وګڼل شي.
④ کله چې مېړه د خپلې ښځې پيروي پيل کړي.
⑤ کله چې د مور او پلار نافرماني پيل شي.
⑥ کله چې د ښېګڼې په مقابل کې بدي شروع شي.
⑦ زوی پر خپل پلار ظلم شروع کړي.
⑧ په جوماتونو کې چغې شروع شي.
⑨ د قوم نا اهل سړی مشر شي.
⑩ نشه يي توکو کار عام شي.
⑪ د ناوړه خلکو قدر پيل شي.
⑫ د ورېښمو اغوستل پيل شي.
⑬ موسيقي آلات عام شي.
⑭ سندر غاړې عام شي.
⑮ په نېکو خلکو لعنت پيل شي.

ketabton.com - The Digital Library

د پوهانو ويناوې

را ټولونه: عنايت الله افختار او سباوون اتل

① هغه وکړي چې د هدف د تر لاسه کولو په لاره کې هر راز سربښندنې ته چمتو شي د خپلواک پالو له جملې څخه شمېرل کېږي. (حضرت محمد (ص)

② ستا سو ستر دښمنان ستاسو ناوړه دوستان دي (عبد القادر جيلانی رحمه الله)

③ خپل او د کورنی ستاينه دې د خلکو په وړاندې مه بيانوئ. (لقمان حکيم صاحب)

④ دوست ته راز مه وايه کيدای شي سبا ستا دښمن شي. (لقمان حکيم صاحب)

⑤ آزادي په زور اخيستل کېږي ورکول کېږي نه. (علامه سيد جمال الدين افغان)

⑥ رينښتنی عالم د هرچا په زړه کې دوست او محبوب وي. (حضرت علی (رض)

⑦ بې د امتحانه د چا په دوستي باور مه کوئ. (امام شافعي رحمة الله)

⑧ د ښايسته ښځې په ليدو سترګې او د نيکې ښځې په ليدو زړه خوشحالېږي. (ابراهيم رحمه الله)

⑨ د هر ملت سرمايې د هغه ملت د ورځې بچيان دي. (منصور رحمه الله)

⑩ مطالعه د غم او پرېشانی غوره ملګرې ده. (حضرت عمر (رض)

⑪ ښه دوست هغه دی، چې په سخته کې پکار شي. (سعدي رحمه الله)

⑫ د څراغ له وينا څخه ګټه واخلئ او دې ته مه ګورئ، چې څراغ د چا په لاس کې دی. (عائشه رضی الله عنها)

⑬ د ژبې خويونه د پښو له خويدو څخه خطرناک دي. (حضرت عثمان (رض)

⑭ د ايمان دښمن درواغ د عزت دښمن سوال د عقل دښمن غوسه او د دولت دښمن بدنيتي ده. (حضرت علی (رض)

ketabton.com - The Digital Library

⑮ څوک چې ځان تر نورو غوره بولي همدې ته غروروايي. (سفیان ثوري رحمه الله)

⑯ د بدو ملګرو فاسدو دوستانو او د ګناه او فساد له ځایونو څخه لرې ګرځئ. (فتحي یکن رحمه الله)

⑰ رینښتنی ورور او دوست مو هغه دی، چې درته نصحیت کوي. (حسین (رض)

⑱ چې چېرته عزت خوندي نه وي له هغه ځای ځان وساتئ. (هجوری رحمه الله)

⑲ غوره نېکي د خپلو دوستانو د عزت ساتنه ده. (حسن بصري رحمه الله)

⑳ د هغه چا دوستان کم وي، چې په ښکاره یو څه او په پټ بل څه کوي. (معاذ الرازي رحمه الله)

㉑ د بې عقله پلاس سوال او ځواب لېږل خپلې پښې په تبر وهل دي. (سلیمان علیه السلام)

㉒ که ښه شهرت او د علم زده کړه غواړئ، نو د ناپوهانو او بدعملو دوستانو مجلس ته نږدې والی مه کوئ. (ادریس علیه السلام)

㉓ د خواهش او نفس منوونکو دوستانو ناسته، پاسته او مجادله مه کوئ او مه یې وینا ته غوږ نیسئ. (ابن سیرین رحمه الله)

㉔ کله چې شخص په خپله د ځان ستاینه کوي کیدی شي عزت یې له منځه ولاړ شي. (امام مالک رحمه الله)

㉕ د پټ منافقت څخه ښکاره دښمني غوره ده. (جعفر صادق رحمه الله)

ketabton.com - The Digital Library

ادبي غلا څنګه او څه ته وايي؟

عاشق الله احساس

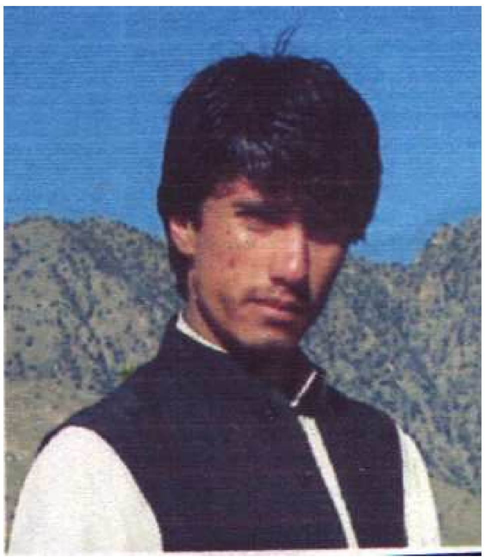

د هر څۀ دمخه باید د غلا او غل په معنی او مفهوم یې څه رڼا واچو دا خو یو څرګند حقیقت دی، چې ټول ورباندې ښه پوهېږي، خو ادبي غل د خپل ځان د شهرت میندلو په خاطر دغه ناوړه کړنه تر سره کوي، خو زه حیران دا سې سپین سترګې او ناپوهه غل ته یم، چې ادبي غلا کوي، خو په دې نه پوهېږي، چې دا کړنه هیڅ کله پټه نه پاتې کېږي او حتماً یو ورځ د رسوایي تر داره پورې رسېږي، خو سوال دا پیدا کېږي، چې آیا د نورو غلو غوندې ادبي غل جزا لیدی شي او کنه او یا ادبي غلا جرم ګڼل کېږي که نه؟ په دې اړه ځوان ژورنالیست او فرهنګپال محمد شعیب (غروال) دا سې وايي، ادبي غلا په شعوري او اګاهانه ډول دیو چا تخلیق یا تحقیقي پدیده په خپل نامه کټ مټ او یا په لږو ډېر توپیر چاپ کړي ادبي غلا بیا نور ډولونه هم لري، خو یو ډول یې توارد هم کیدی شي، چې په ناپوهی یا نا خبری دوه ادبي تخلیقونه یو ډول یا ورته خپاره شي، نودا چې ادبي غلا د ادبیانو په قانون او فلسفه کې جرم ګڼل کېږي، نو زه به درته د ادبي غلا دیو غل څرګند او نه پټېدونکی مثال در وښایم که تاسې غواړی، چې پرې ښه پوهه شی، نو د لوپټه مجلې ۱۳۹۰ کال دربیمه ګڼه احو اتم مخ، چې د ګڼې د سر پاڼې عنوان ښځه او ټولنه تر سر لیک لاندې لیکنه ده، چې دغه لیکنه او شعر د شاعر عاشق الله (احساس) دی د ۱۳۹۰

ketabton.com - The Digital Library

کال په لومړو کې د لوپټې مجلې ته د خپاروي په موخه په داسې وخت، چې انټرنټي اسانتیاو ته یې لاس رسي نه درلود په قلمي ډول یې لیکلي وو، چې خپل نوم او تخلص یې د لیکنې پر یو اړخ لیکلي وو د لوپټې اداري ته یې ورسوي، ځکه چې د لوپټه مجلې خپرونکي ټولې فرهنګپالی خویندي وي، نو په دې اساس د ګڼې په سر پاڼه کې لیکل شوې شمېرې ته ټلیفون وکه، چې همدغه شمېره د همدې ګڼې دیو فرهنګپال سره وه، چې ځوابي پیغام یې ورکړ ورته یې وویل، چې څه ویل لرې لیکوونکي ورته د خپلې لیکنې په اړه هدایت وغوښت، چې څنګه خپله لیکنه ستاسې تر اداري در ورسوم هغه ورته په ځواب کې وویل، چې تاسې خپله لیکنه په یو سر بند پاکټ کې واچوئ او د اکمل کتاب پلورنځي ته یې ورکړئ او هغه به یې کریاب ته ورسوي ستاسې لیکنه حتماً زموږ تر اداري را رسېږي. لیکوونکي په همدغه هدایت عمل وکړ د څه وخت په تېرېدو وروسته د ۱۳۹۰ هـ ش کال دربیمه ګڼه د چاپه را ووتله، خو لیکوونکي ته په لاس نه وه ورغلې او نه یې د خپلې لیکنې په لټه کې وو، چې ایا زما لیکنه په دغه ګڼه کې خپره شوې که نه، خو د یو کال تېرېدو وروسته په ۱۳۹۱ هـ ش کال د کونړ سیند په پنځه کلنه مشاعره کې دغه ګڼه په لاس ورغله او د ډېرې د قیقې مطالعې پر اساس یې په خپله لیکنه او شعر سترګې ولګیدی، چې داسې یو چا ورباندې خپل د لیکوالی نوم لیکلی، چې ستا په هیڅکله ورباندې باور ونه شي، چې دادی ادبي غله بریښنا شیرزی وی، چې خپله د مجلې مسوله مدیره هم ده په تېرو ګڼو کې یې هم داسې په زړه پورې لیکنې کړې دې شاید هغه هم داسې وي، چې د خپل شهرت مندلو په خاطر یې ډېر هنر زده کړي. د دغه لیکوونکي څو بیت شعر چې د خپلې لیکنې تر څنګ یې د لوپټې پلو ته ډالۍ کړې یو څرګند حقیقت دی، خو د ادبي غلا په وجهه یې د تخلص دوهم توری دربیم او دربیم توری یې دوهم لیکلی، چې څوک ترې مانا او مفهوم وانخلي او پرې پوهه نه شي، چې ادبي غلا یې کړې، چې په اصل کې تخلص احساس دی د شاعر د شعر مطلعه څه داسې ده.

نن څومره خوند کړی چې پر سر دې د حیا لوپټه
د پښتنو پېغلو کلتور دی د ښکلا لوپټه
چې رقیبان مې ورته بیا ګوته په خوله پاتې شي
خاونده بیا مې کړې سر شاره د غزا لوپټه
خدایه ملالی غوندې پېغلې مو بیا هم پیدا کړې
چې ملالې د د ښمن پر ضد ترلې وه له ملا لوپټه
د پښتنې مینې احساس په کې څرګند ښکارېده

ketabton.com - The Digital Library

ډېـــره مـــې خوښـــه شـــوه لـــه ورايـــه پـــه رښـــتيا لوپټـــه

نو گرانو لوستونکو ادبي غلـه او غـلا خو موښه وپېژنده، خو چې تاسې خدای مه کړه کله داسې ونه کړئ، ځکه د غلا پـه مفهوم خو پوهـه یاست او بیا ادبي غـلا د ادب ښـکلا زیانمنوي او هغه ثوک، چې ښکلا زیانمنوي نه یوازې دا چې شاعر او لیکوال نه دی، بلکې د شاعر او لیکوال پر ضد یو ثوک دی او دا هم ځکه چې شاعري او لیکوالي د ادب او د ښکلا د پنځولو یوه رنګینه ده.

عاشق الله احساس

چاتـــه شـــي درد چاتـــه دوا شـــي مینـــه
چاتـــه پرهـــر چاتـــه وفـــا شـــي مینـــه
ثـــوک د منـــزل تـــر حـــده ورســـوي
د چـــا نیمگـــړی بـــې پـــروا شـــي مینـــه
چاتـــه د ټـــول ژونـــدون خوښـــي ورکـــوي
چاتـــه پـــه برخـــه کـــې ســـزا شـــي مینـــه
بیـــا د غـــزل تـــر منـــارونو رســـي
پـــټ چـــې پـــه زړونـــو کـــې پیـــدا شـــي مینـــه
ثـــوک د کعبـــې غونـــدې طـــواف پـــرې کـــوي
چاتـــه پـــه شـــرعه نـــاروا شـــي مینـــه
چـــې د پښـــتو احســـاس شـــعور ولـــري
هلـــه کامیابـــه شـــي رښـــتیا شـــي مینـــه

ketabton.com - The Digital Library

پوهنتون لنډه کیسه

لیکونکی: ارین ننګیال

کله کله انسان ته په ناخود آګاه ډول د را روانې پېښې د پېښېدو الهام کېږي. په افغانستان کې خو دا ډول احساس هر سړي ته هرې ورځ پیدا کېږي، خو زه په دې نه پوهېږم، چې د کوم نېک عمل په بدل کې الله تعالی را سره دا ډول احسان وکړ. د کابل پوهنتون د شپې پوهنځي د انګلیسي ادبیاتو په دریم سمستر کې مې تحصیل کاو په ډېره مینه به پوهنتون ته تلم، خو ای کاش چې تر پایه مې رسولی وای.

په مني کې یا پوهنتون ته ورتګ څه اسانه کار نه و، پس د زړه وینې خوړل وه د ماښام شپږ بجې به رخصت شو، څو چې به کورنو ته رسېدو اوه نیمې بجې یا اته بجې په وې.

که له یو بخوا د نړۍ ټول فوځیان د افغانستان د کراری لپاره راغلي ول، خو خلک ان په خپلو کورونو کې هم خوندي نه ول. آیا په داسې شرایطو کې تر نیمې شپې پورې په ښار او کوڅو کې دیو جیني ګرځېدل د وېرې خبر نه وه؟ څو چې به کورته رسېدم نه به زما په څېره کې سرخي وه او نه به د کور په غړو کې اخیر تعلیم مې کاوه. که څه هم چې موږ د ناوخته رسېدو ستونزو یو څه حل کړې وه، خو افغانستان نه هم د ټګانو ښار جوړ دی سړی حیران پاتې کېږي، چې باور وکړي د هر سیمې محصلینو په ډلییز ډول موټرونه په کرایې نیولي ول. سهار به یې پوهنتون ته رسول او ماښام به یې بېرته کورونو ته بېول، خو داسې به ډېر کېدل، چې موږ به په تمع ودرولي ښغمه ول سبا به یې آنې بانې کولې.

یو ماښام د تېر په څېر تر ناوخته چې ځینې محصلینو د لارې د بندیدو خبرې کولې. کابل کې چې یو عادي مامور هم چېرته ځي سړکونه ورته پوره یو ساعت بندوي. کله چې د موټر له راتګ نه ناهیلی شولو: نو څلورو جنکو کورونه مو په یوه لارې پراته ووه یو ټکسي موټر په کرایه کړ او کورونو ته روان شولو.

له عمومي سړک نه زموږ کورته د پنځو پنځلس دقیقې لاره وه. موټر نه ځکه را ښکته شوم، چې زموږ د هم صنفي کور دیو څه لیرې و د دې لپاره خو یې ان له سترګو اوښکې راغلې، چې له کلي نه یې مېلمانه راغلي ول هغه له خپلو خپلوانو پټه پوهنتون ته راتله. زړه نا زړه موټر نه ښکته شوم آسمان خړ و ورېځو پوښلی و سخته تیاره وه. یو یو څاڅکی باران هم په وارېدو و د سړک د غاړې هټې هم تړل شوې وې کړندۍ روانه وم کله به مې له وېرې نه شاته کتل او کله مخ ته نه مې غوښتل چې د خپلو پښو تراپا (اواز) واورم په سړک یو یو موټر هم تېرېدو، خو زه د کورونو تر څنګ تروږمۍ ته روانه وم ماوې چې چاته ښکاره نه شم.

ketabton.com - The Digital Library

د کابل د موټروالا یو بد عادت دادی، چې کله چې کومه جینۍ د سړک په غاړه روانه او یا ولاړه وي، نو هر موټروان په خپل وار موټر دروي دا کار له سړیتوب نه نه کوي، بلکې دا د هغوی سپک نظر وي نه پوهېږم چې په کومو سوچونو کې روانه وم، چې یو وړکی موټر مې له څنګه نه په ډېری تیزی سره تیر شو، خو وړاندې یې سخت بریک وواهه او بېرته شاته راغی له ویرې ځای پر ځای ودرېدم. موټر زما تر څنګ ودرېده څلور هلکان ترې په بېړه را ښکته شول او زما خواته یې را منډې کړې پښې مې سستې شوې په سترګو مې تیاره شوه او په ځمکه ولوېدم، څو چې په ځان خبرېدم د بوجی په څیر څه یې را په سر کړه او موټر ته یې پورته کړم په ډېری سختی مې ساه اخیسته موټر ګړندی روان شو هغوی په تلیفون کې څه ویل، خو زه داسې وم لکه خوب چې وینم غږ مې نه پورته کېده،ژبه مې په ستوني کې وچه وه، لاسونه او پښې مې بې دمه ول همدا چې موټر ودرېده او د کور ګراج ور خلاص شو زما سترګې هم پټې شوې وې.

چې کله مې سترګې وغړېدې په سپین چت کې راته ګلان ښکاره شول په بېړه له ځایه پورته شوم مخ ته لاته رنګ راته یو تور زلمی چې په لاس کې یې د معدني اوبو بوتل نیولی و ولاړ و سر مې نه شو ټینګولی ګنګسه وم. زلمي سره چې سترګه په سترګه شوم مسکی شو مخامخ را ته کېناست څنګه یې نغمې؟

له دې خبرې سره نوره هم وارخطا شوم په ریږدېدلو لاسونو له مخ نه پیکی لری کړ ما خبرې ته خوله جوړوله خو ژبه مې په خوله کې نه ګرځېده وچه کلکه وه. همدا چې هلک زما ټول مخ ولید له غمبرو یې کلکه کړم لدې سره مې په چغو شروع وکړه د زلمي له ودرېدو سره چې له پښو را کلک کړ بوټونه مې ورته ښکل کړه زاري مې ورته وکړه خدای ته وګوره ورور جانه ما پرېږده عذر درته کوم وروجانه پښې دې ښکلوم ته زما مشر ورور یې.

ما زاري کولې او زلمي رډې رډې را کتل یو دم یې چیغه کړه. بس بس چې ماته تلیفون دی غږ دې وانه ورم کنه لدې سره مې کوښښ کاو چې د ژړا غږ مې پورته نه شي خو هیڅ نه کیده یو وار بیا د زلمي چیغه پورته شوه د سپي لورې غلې شه تلیفون یې بند کړ اور بوز یې را وړاندې کړ او په کرار یې وویل خواکې مې ده غلې شه پوشوې؟ له دې سره مې سلګی په ستوني کې خیره شوې د ښه په مانا مې سر ښکته کړ، کله چې زما د غلې کېدو ډاډه شو بیا یې زنګ وواهه له خبرو یې داسې پوشوم چې د خور غاښ یې په درد شوی و له ده نه یې درمل وغوښتل د خور په ناروغی د زلمي په څیره د خواشینی ښنبو په ښکاره کېدو مې په سلګو سلګو ورته وویل. خور دې په کور کې غاښ درده او ستا دلته ورته وینه وچه شوه که زما په څیر څوک ستا خور وتښتوي یو خور د خپل ورونه عزت غواړي آیا ته خپله خور بې عزته کوې ستا خور زما دعزت د ژغورلو لپاره تاته تلیفون وکړ خو ته نه پوهېږې که ته دې په خپل خور دومره درد بړي، نو زه هم تاته ورور وایم زلمي غلی ولاړ او هیڅ یې نه ویل وچلی یې په ګوتو ونیو نا څاپه یې د دل اغا چیغې پیل کړې د زلمي له نارو سره زما ژړا په سلګو بدله شوه وجود مې په خپل اختیار نه و ټوله رپېدم دل اغا په منډه خونې ته را ننوت زلمي په قهر ورته

ketabton.com - The Digital Library

وويل. موټر چالان کړه خو دل آغا کله ما او کله زلمي ته کتل چې دې وخت کې یې بیا پرې غږ وکړ دلېوني بچیه تاته وایم دل آغا په منډه له خونې ووت زلمی هلک زما کتابونه او دستکول را پورته کړل زه یې له لاسه ونیولم ژر مې ترې لاس را کش کړ او خپله پورته شوم. زلمی مخکې او زه وروسته شوم دباندې کوڅې کې کرولا موټر ولاړ و دوه کسه مخکې زه او زلمی شاته سیټ کې کېناستلو او موټر حرکت وکړ زلمی په کراره وویل: کور مو چېرته دی؟ غوښتل یې چې ځواب ورکړم خو خبره مې له خولې نه راووته په قهر یې راته وویل: تاته وایم کور دې چېرته دی؟ په بنده ژبه مې ورته ویل: ده ده ده غه غه خوانه یم غفور ندیم ښوښونځي څه څنګ ته. زلمی په خندا وویل ښه ته فربیا زموږ کاوندی یې له لرې شیبې چوپتیا وروسته موټر و دربده همدا ځای دی په بېړه مې شاوخوا وکتل چې خپل کور مې تر سترګو شو ورسره زړه مې ډک دک کېده ماوې چې په چغو چغو وژاړم.

زلمی رډې رډې را وکتل سترګې سرې سرې وې د لومړي ځل لپاره مې ورته خیره لږ څه سمه ولېده غوښتل مې چې د موټر نه ښکته شم، چې نا څاپه له لاسه ونیولم په کرار یې درته وویل. ته پوهېږې چې ستا د سرو ویښتو په اندازه مې مرګونه کړي او تا غوندې جینکو باندې مې څوځو شپې تېرې کړي خو تر اوسه یې په هیچا زړه ندی دربدلی خو تا راته ورور وویل ستا په خیر زه هم یوه ګلالی خور لرم تا خو ولېدل چې د غابښ درد چې هم پرې نه لورېږي ځکه مې ؟؟؟ روغه خپل کورته راوستې خو که چاته دې څه ویل و بیا نو خپله خور هم نه پېژنم ځه په مخ دې ښه ژر له موټر نه ښکته شوم خو له یاده مې ووتل چې مننه ترې وکړم...... (پاتې)

ketabton.com - The Digital Library

دوه، درې، څلور او پنځه

راټولونه: همت الله نايل

① دوه کسان د دين او وطن دښمنان دي.
[۱] هغه عابد چې علم نه لري.
[۲] هغه پاچا چې صبر او زغم نه لري.
② دوه ډېر بد خويونه.
[۱] ډېره بخلي.
[۲] زيات بې زړه توب.
③ دوه وږې هيڅکله نه مړېږي.
[۱] د علم وږی.
[۲] د دنيا وږی.
④ دوه ناوړه اعمال دي.
[۱] د الله (ج) سره شريک نيول.
[۲] مسلمان ته زيان رسول.
⑤ دوه غوره خويونه دي.
[۱] په الله (ج) باندې ايمان لرل.
[۲] مسلمان ته ګټه رسول.
[۱] درې هلاکوونکي شيزونه.
① خواهش.
③ بخل.

ketabton.com - The Digital Library

③ ځان لوړوالی.

[۲] درې شیان نه لري.

① د وربځې سوري.

② ناوړه وینا.

③ چاپلوسي.

[۳] درې ځیزونه سړی کمزوری کوي.

① بې روزگاري.

② فسق.

③ اړتیا.

[۴] د انسان ښکلا په دریو ځیزونو کې وي.

① علم.

② مینه.

③ آزادي

[۵] دریو سزا انسان ته ورکول کېږي.

① د مور پلار خفه کول.

② په خلکو جبر کول.

③ د نیکي په بدل کې بدي کول.

[٦] درې کارونه مه کوئ.

① د بخیل نه قرض.

② د جاسوس دوستي.

③ د ښځې په خبره باور.

⑦ درې شیان یو ځل پیدا کېږي.

① ځواني.

② ښایست.

③ مور او پلار.

⑧ د دریو احترام کوئ.

① د اسلام قانون.

② د استاد.

③ د مور او پلار.

ketabton.com - The Digital Library

۹ درې شيان خوښه وي.

① شفقت.

② خلوص.

③ ساده ګي.

۱۰ درې له ځان چمتو ساته.

① غم.

② زوال.

③ مرګ

۱۱ درې وېناوې په زړه پورې دي.

① ورېږې ته ډوډۍ ورکول.

② بربنډ ته جامې وراغوستل.

③ قرآنکريم لوستل.

۱۲ درې له درېو بې برخې دي.

① بېړه کوونکی له کاميابۍ.

② غوسه کوونکی له سم اقدام څخه.

③ دروغجن له عزت څخه.

۱ انسان ژوند څلور پورې وي.

① علم.

② حلم.

③ عفت.

④ عدالت.

۲ څلور کم مه ګڼه.

① درد.

② ناداري.

③ اور.

④ دښمني.

۳ د غور ژوند څلور ښې وي.

① ښه وينا.

② ښه کړنه.

ketabton.com - The Digital Library

③ ښه نیت.
④ ښه مجلس.
④ د ایمان علامې څلور وي.
① تقوا.
② حیاء.
③ شکر.
④ صبر.
۵ څلور شیان په انسان کې غوره دي.
① حلم.
② علم.
③ مهرباني.
④ ښه خویي.
٦ څلور څیزونه سخت دي.
① عفوه د غوسې په وخت کې.
② سخاوت د ناداري په وخت کې.
③ ځان ساتل د خلوت په وخت کې.
④ حق خبره د ویرې په وخت کې.
۷ څلور کسان د څلورو قدر کوي.
① بوډا د ځوان.
② ناروغ د روغ.
③ غم د بې غم.
④ ژوندی د مړي
۸ د ایمان نښې څلور دي.
① صبر.
② یقین.
③ عدل.
④ جهاد.
۹ په څلورو بارو مه کوه.
① په ښځې.

ketabton.com - The Digital Library

② په مال.
③ خوراک.
④ هغه چې عمل پرې نه کوي.
[۱] پنځه په پنځو کې دي.
① دلیل په قرآن کې.
② درناوي په قناعت کې.
③ ویره د شپې په لمانځه کې.
④ بډایي په قناعت کې.
⑤ ذلت په ګناه.
[۲] په پنځه شیانو کې ښېره ښه ده.
① د میلمه مخې ته د خوړو اېښودو کې.
② د مړي په تدفین او تجهیز کې.
③ د بالغې نجلۍ په نکاح کې.
④ د قرض په ورکولو کې.
⑤ له ګناه څخه په توبه ایستلو کې.
[۳] پنځه خویونه له سپي څخه یاد کړئ.
① که وږی وي هم د خپل څښتن ور نه پرېږدي.
② ټوله شپه د خپل مالک ساتنه کوي.
③ څو مره چې ووهې خپل در نه پرېږدي.
④ ځان له استوګنځی نه جوړوي.
⑤ د دولت او شتو هیڅ فکر ورسره نه وي.
[۴] د زړه درملنه په پنځو کې ده.
① د قرآنکریم په تلاوت کې.
② له حرام مال څخه پرهیز.
③ تهجد لمونځ کې.
④ په سپیدو داغ کې دعا غوښتل.
⑤ د علماؤ سره کېناستلو کې.
[۵] د پنځو دوستانو ځان وساتئ.
① بې عقله دوست.

ketabton.com - The Digital Library

② درواغجن دوست.
③ بخیل دوست.
④ فاسق دوست.
⑤ ډارن دوست.

ketabton.com - The Digital Library

مامور صاحب یم (طنز)

ژباړونکې: طارق (کریمزی)

د دولتي د فترونو څخه په یوه دفتر کې کار کوم څه وخت، چې د وظیفې څخه رخصت شم د معمول سره سم د هغې خلطې سره، چې په جیب کې مې وي د نورو مامورینو په څیر، چې هره ورځ رخصت شي د شپې لپاره د غذا اخیستلو په لټه کې سرګردانه ګرځي زه هم هره ورځ د دوی په څیر مصروف ووم.

سودا خرڅوونکې هغه سودا، چې ښه او تازه وي خرڅوي او هغه څه، چې د دوی څخه بېکاره او څوک یې نه اخلي په ټیټ پوړو دولتي مامورینو خرڅوي او هغوی ته یې ساتلي وي.

یو سودا خرڅونکې بل ته وویل: واه هلکه! دغه پاتې شوی مال لکه چې نه خرڅوې؟
بل ورته په ځواب کې وویل: ته هم عجیبه سړی یې! ښه وینې چې دا سودا بل څوک نه اخلي فقط دولتي مامورین یې اخلي او بس.

کله چې رخصت شي ټول د سودا اخیستلو لپاره راشي ټول سودا خرڅوونکې یودم بازار ګرم کړي او چیغې جوړې کړي: واخله مامورجانه، واخله کچالو، یو سه کچالو واه واه دغه پیاز وګوره څومره ښایسته دي او د ځانه سره غلې ووایي، چې صرف بې وجدانه چینجو خوړلي دي او بیا په زوره چیغې کړي: بهترین پیاز، پالک، کچالو، ګندنه د مامور صاحبانو لپاره لیلام ژر کوه، چې خلاصېږي. هله ژر کوه لیلام دي.
خلاصه دا چې په چیغو یې راته سر په درد کړ ولاړم، چې یو کیلو کچالو کور ته یوسم، چې زه او زما بچیان یې ښه په مزه مزه وخورو.

ومې ویل: سلام کچالو جانه! کچالو هیڅ هم ونه ویل. د ځان سره مې وویل، دې مغروره کچالو ته ګوره، چې د دولتي مامورینو سلام هم نه اخلي نه پوهېږم چې ولې؟ په دې خبرو کچالو په قهه قهه سره وخندل او یې ویل: دې مامورک ته ګوره په جیب کې یې د پیسو درک

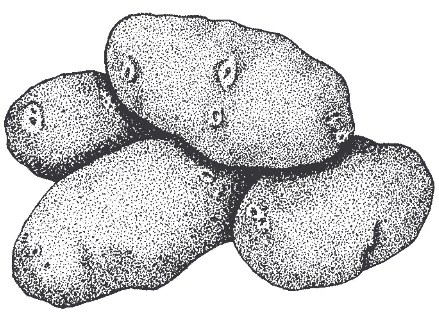

نشته او څومره اوچت پرواز کوي. ما ته یې په غوسي سره کوښښ وکړه، چې د خپلې شړې، سره سمې پښې وغزوې ته ښه پوهېږې، چې زما نرخ ورځ تر بلې او چتېږي او ته هماغه

ketabton.com - The Digital Library

مامورک یې ژر مې د سترګو څخه پناه شه.

د پیازو خواته ور نږدې شوم و مې ویل: سلام پیاز ماما ! دخولې نه یې یو لفظ هم ونه وته د ځان سره مې غلې غوندې و ویل: دا هم د کچالو خان په څیر مغرور شو.

پیاز په جواب کې راته ویل: اوس زه په داسې ځای کې یم، چې ستا په شان مامورین په ما پسې نه شي رسیدلی. اوس زه د وزیرانو، زور لرونکو او مالدارانو سره یم او زما څخه پرته هیڅ ډوډۍ نه خوري.

مامور جانه ! ستا د دې لیلامي کرتۍ، سوری یخن قاق او شلیدلو بوټانو ځار شم. زما نور وخت مه ضایع کوه هغه وخت تېر شو، چې د فقیرانو خوراک به ووم. په ډېره نا امیدۍ سره د پیاز ماما څخه تېر شوم داسې نه چې و مې نه وهي.

د لوبیا تره خواته ور نږدې شوم. لوبیا تره سلام زړه مې ستا ډېر لیواله دی. لوبیا تره وخندل او ویې ویل: هی هی بېچاره مامور جانه ! په دوه زره افغانی معاش باندې څه غواړې وکړې د کور کرایه او که د تګ او راتګ د موټر کرایه، او که د بچو د مریضی د دوا پسې او که وچه ډوډۍ پرې اخلې. ځه لاړ شه او زما د اخیستلو هوا دې د سر نه کوزه کړه دا داسې ده لکه چې غواړې په دې معاش یو کروزین موټر غواړې واخلې او یا پرې د وزیر اکبرخان په مینه کې یو کور واخلې. ډېر خجالته شوم رنګ مې تګ سور شو او له ځان سره مې وویل، چې والله دا هم رښتیا وایي.

د نخودو پر خوا ولاړم و مې ویل: نخوا اکا سلامونه: ډېره موده وشوه، چې سترګې مې ستا لپاره انتظار کوي زړه مې در پسې سم ټوپونه وهي، چې کله به وي چې تا په غوښه کې واچوم او یوه ښه قورمه ورنه جوړه کړم او بیا یې ښه په مزه مزه وخورم اوس دا راته ووایه، چې له ما سره کور ته ځې که نه؟

ویې خندل او ویې وویل: وه مامور وراره ! ستا د دې وچو شونډو نه ځار شم ماته خجالت راځي، چې له تا سره خبرې کوم اوس زما دوستي له هغه چا سره ده، چې په کروزین او بنز کې ګرځي. څه وخت چې زه د دې سره کور ته ولاړ شم زما لپاره هیڅ ځای نه وي هلته زما ډېر دوستان نور هم وي ورځ مو اختر او شپه مو برات وي په ډېره سختۍ سره په یو کنج کې ځای ونیسم او پروت یمه مېلمه ښه ګرمه وي. او څه وخت چې ستا په شان د مامور او یا غریب کور ته لاړ شم ډېر ویرېږم، ځکه چې ټول اولادونه یې د وږو لېوانو په څیر خولې وازې کړې، تردې چې د سترتیا د لیرې کولو لپاره مې هم نه پرېږدي او پرته د ویزې او یا پاسپورټ څخه مې هدیرې ته ولیږي د خانانو او زور لرونکو په کور خو یو څه پاتې یم تر څو

ketabton.com - The Digital Library

چې زما نوبت را رسېږي يو څه موده تېره شوي وي. د لوبيا اکا څخه هم نا اميده شوم.

او لاړم چې د ماهي غوښې، چرګانو، غوايي او پسه د غوښو او تازه مېوې د حال احوال پوښتنه وکړم. بريالی نه شوم، چې خواته يې ور نژدې هم شم، ځکه چې د رنګارنګ موټرو قطارونه پرې لګېدلي ول.

د زړه د تسلی لپاره مې وويل: واه بې چاره ماموره ولې نه پوهېږې، چې دا ټولې مېوې ترشې او دا غوښې خامې دي ولې دې خپل وخت ضايع کوی په بل طرف ولې نه ځې. فوراً هغمه منطقه مې پرېښوده د بازار په اخر سر کې د ټېپر تربور (شغلم) خواته ورغلم او مې او مې وويل: سلامونه تربور جانه! ټېپر د خندا نه په ډکه خوله وويل: و اعليکم مامور صيب په خير راغلې.

نن زه ښه متوجه ووم، چې ته کوم کوم ځای ته لاړې ډېر او چتو سوچونو باندې سرګردانه وګرځېدې، خو کومه مثبته نتيجه دې تر لاس را نه وړه. زما او ستا دوستي ډېره ژوره او

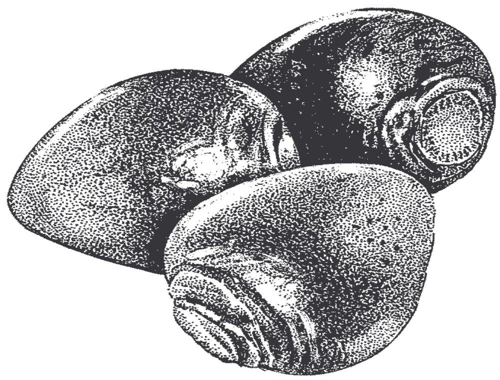

پخوانی ده، ځکه چې ستا پلار او زما پلار خپلو کې د تره زامن ول، نو بايد دې باريکی ته ځير شې که زه چېرته د نورو په څير د مالدارو او سرمايه دارو په خدمت کې شم، نو خوار او بېچاره مامورين به څه کوي او څه به خوري.

آفرين او بيا هم آفرين په ما چې د کروزنيونو سورلۍ خوښ نه لرم. زه خو غواړم چې فقط د ټيټ پوړو دولتي مامورينو په خدمت کې ووسم، چې مامورين او د هغوی بچيان مې په غير د ويزې او پاسپورټ څخه خپلو خيټو ته کوز کړي او دعا راته وکړي.

ketabton.com - The Digital Library

څو شيبې په خندا کې

ليکونکی: شاهد الله شاهد

①استاد يو شاګرد ته وويل، که تاته وويل شي، چې د ماشومانو لپاره څه ښه کار وکړي ته به څه وکړې؟
شاګرد: زه به ټول مکتبونه بند کړم.

②ډاکټر ديو ماشوم نه پوښتنه وکړه، چې ستا په خېټه کې کله درد وي، ماشوم ورته وويل، ډاکټر صاحب کله چې زه مکتب ته ځم.

③يو مولوي زوی ته ويل، بچی سحر پاڅېدو کې ډېرې فايدې دي، مثلاً چې کوم مرغان سحر وختي پاڅي هغوی ته د خوراک لپاره چيغې او ملخان زيات پيدا کېږي.
زوی: کوم ملخان او چنجي چې سحر وختي پاڅي د هغوی د سحر وختي پاڅېدو دا سزا ده.

④په يو کور کې د ښځې او خاوند جنګ و. خاوند ځان د نورو وهلو نه د بچ کېدو لپاره د کټ لاندې ننوت. ښځې ورته وويل: راځه د کټ لاندې ولې ننوتې. خاوند يې ورته د هغه ځايه په مينه او په نره ځواب ورکړو، چې دا زما خپل کور دی، چې چېرته مې زړه غواړي هم هلته به يم.

⑤پلار (خپل زوی ته) زويه زه تا د شرارتي خلکو دصحبت نه لرې ساتل غواړم.
زوی: نو د دې په وجهه خو ځکه زه مکتب ته نه ځم.

⑥يو سړي کونډه ښځه کړې وه، چې د دې نه مخکې يې درې خاوندان مړ شوي وو. يوه ورځ دغه سړی ډېر سخت ناجوړه و. دهغه ښځه يې سرته ناسته وه او ژړل يې که ته لاړې نو ما به چاته پرېږدې؟
هغه سړي ورته وويل: پنځم احمق ته.

⑦ساده سړي يوه لاروي ځخه پوښتنه وکړه دا سرک چېرته تللی دی؟ هغه ورته وويل: دا سرک روغتون ته تللی دی. ساده سړي وويل: ولې دا سرک مريض دی.

⑧يوه ورځ ملا اودس کاوه اوبه خلاصې شوې او يوه پښه يې وچه پاتې شوه، چې لمونځ يې کاوه په يوه پښه ولاړ و. خلکو ورته وويل: دا ولې؟ هغه وويل: دا يوه پښه مې بې اودسه ده.

⑨ديوې ښځې د خاوند نوم رحمت الله و، خو هغې به د شرمه د خاوند نوم نه شو اخيستی. هره ورځ به هغې لمونځ کاوه، نو د السلام عليکم و رحمت الله په ځای به يې دا ويل (السلام عليکم ای د وړو پلاره)

ketabton.com - The Digital Library

د افغانانو پخوانو او اوسنو حالاتو ته لنډه کتنه

پروفيسر ډاکټر ګل جانان ظريف (فرانکفورت ام ماين)

د پښتنو/افغانانو پخواني او اوسني حالات:

① د افغانانو اوسېد ځای او د واکمنۍ پولې.

سر ليک ښکاره کوي، چې دغه ډېره پراخه موضوع ده او خورا زياتې څېړنې او بحث غواړي، چې په ارزي. مګر دلته په ځنو لنډو مثالونو بسنه او اکتفاء کېږي. د افغانانو/پښتنو د اوسېدځي او د واکمنۍ پولو د تاريخ په اوږدو کې زيات تغيرونه او بدلونونه ليدلي دي. ځنې وختونه يې پولې په ختيز کښې سيند خوا او کله ګنګا ته رسيدلې او په لويديز کښې کله د پارس خليج او کله هم د مدترانې او خچنې يا تورې بحيرې غاړو او کله د ليبيا، ايتهوپيا، حبشې ځنډو، مېرو او د دنيوب غاړو ته. په شمال کښې کله کش يا کس غر، سير دريا او د ارال او سپينې بحيرې پورې خواوې وې او جنوب لورې ته يې لوی خوړ وو، لکه د هېتېتپانو، کسپانو، ساکو، لوديانو، غوريانو، هخامنشيانو (هه ښه منشپانو) پارتيانو او نورو په وختونو کې.

د احمد شاه بابا د واکمنۍ په وخت کې د افغانستان پولې په شرق کې د ستلج او سيند خوا د ناوو پورې غاړې، په جنوب کې لوی خوړ، په غرب کې تر مشهد او نيشاپور او شمال کې اديتپا، يامور دريا (يا د امو رود) پورې رسيدې. دغو پولو ته استعماري هېوادو په زور، د سيسو، ټګيو، دوښنو ډېر تغيير ورکړئ او افغانانا/پښتانه يې په زياتو او خورا ناوړو، شخړو، ستونځو او بخولو اخته کړي دي، چې تر اوسه دوام لري.

د پښتنو ځای او ټاټوبی ښايسته، ښکلی، شتمن او د ښې آب و هوا لرونکی دی، چې د ځنو ختيز پوهانو د وينا له مخې د نړۍ ډېرې ښايسته هرمنې ميرمنې او نجونې، د دنيا خورا خوږې مېوې، پرېمانه او غوره د رنګونو او معدنياتو او ډېر ارزښتناک غلمي، قيمتي ډبرې، ښې حاصل خيزې مځکې، ورشوګانې او څرځايونه لري.

② اولس

افغانان/پښتانه چې اوس يې د نفوسو ګرد شمېر د ۷۵ تر ۸۰ ميليونو پورې اټکل کېږي، يو ډېر لرغونی ټبر دی، چې په خورا پخوانو اثارو او ډېر ليکونو کښې د دوی او د

ketabton.com - The Digital Library

دوى د ځـاى او هېـواد يـادونې شـوي دي. د سـاري او لکښـنې پـه توګـه پـه مېخـي ډېـر ليکنـو ، رېګوېدا / رېغ پيـدا يـا روغ وېدا يـانې روغـه پوهـه او روغـه وينـا نـومې اثـر کې پـه اوستا يـا پيـه ستا يـا اپوسـتک چې غـټ پوسـتک (غـټ کتـاب) هـم بلـل کېـږي همد غـه رنګـه د ګـل ګـاميش د حماسې پـه سـرودونو ، پـه مېخمـري ليـک دود د باګسـتان پـه پـاتېکړه (نقـش) او د هېـرودوت، ديـو دور، کسـېنوفون او نـورو پـه ليکنـو کې يې يـادونې شـوي دي، چې دوى پـه کې ځايپـال يـا مينه پال، دود پال، مېلمه پال، پتپال او پتمن، زيار کښ او مېړني وګړي ښودل شوي دي.

مـو نسـتوارت الفنسـتن ليکـي، چې افغانـان پـه خپلـوا کـۍ مـين، د دوسـتانو سـره رښـتيني پـرتمن، پـر خپلوانـو او پلويـانو مهربـان، مېلمـه پـال، مېړانـي، هـوډمن، قـانع او متواضـع ځيـرک او هوښـيار وګـړي دي" ارنولـد فليچـر ور زيـاتوي، چې ډېـر امکـان لـري، چې افغانـان د نـړۍ تـر ټولـو مېلمـه پـال خلک وي"۲

تـور بـورن (Thorbun) د پښـتنو د وزيـرو د ټبـر پـه هکلـه زيـاتوي او وايـي، چـې دوى پـه خپـل ځـان متکـي، زړور، هېواپـال، مېلمـه پـال، متواضـع، رښـتيني، د زور کـاري، رشـوت او خيانت پر ضد وګړي دي) ۳

۳ د دوى ديني، ټولنيزه، پوهنيزه، هنري او کلتوري ونډه:

لکـه چې ورتـه اشـاره شـوې دوى پـه تـاريخي اثـارو کـې د پـوهې او هنـر لېـوال، مينـه وال، زيـرک او زيـار کښ وګـړي بلـل شـوي دي. دوى د ډېـر پخـوا راهيسـې د واحدانيت پلويـان او پـرې بـاور او عقيـده لـري او دوى د پـوهې او هنـر پـه ودې او انکشـاف کـې مهمـه ونـډه لرلـې، چې لـه دې کبلـه پښـتونځۍ (بلخ) د «علـم او هنـر ګنبـده» "د ښـارونو مـور" او د لـوړو دړفشـو او ببرغونـو لرونکـي ښـکلي ښـار او تمدن زانګو ياد شوې)۴

يـاد مـردال ليکـي: د دينونـو لـوې برخـې پـه بلـخ کې منځ تـه راغلـي دي، چې وروسـته يې پـه هنـدي (بهـارتي) کلتورونـو ، ساسـاني کلتـور او هـم يـې يهـودي او عيسـوي نـړۍ تـر آغېـز لانـدې راغلـې، بلـخ د ټوالي ټکى (ډګر او مرکز) وو"۵

پښـتونځۍ د داتـا (دود) او قـانون جـوړونې او قـانون پـالنې، دود ېـز دولـت د بنسـټ کېښـودلو او تاسـيس ځـاى او اولسـواکۍ او دسـتور د دې ځـاى د وګـړو لـه خـوا صـورت مونـدلى: ښـوتن (ښـه تـن) د ديموکراسۍ تعريف او ملاتړ کړۍ او مړدونځ (مېړانځ) يې کلک پلوى بلل شوى.

د نـړۍ لـومړې مصـنوعي کـره (ګلوبـوس) ، چـې د طـول البلـد او عـرض البلـد خطونـو ورباندې کښـل شـوي وو او غـټ او عمـده مرکـز پـه توګـه پـه کې غزنـي پـه ګوتـه شـوى وو ، پـه افغانستان کې جوړه شوې. ۲)

داسې پـه اوسنى نـړۍ کې ډېـر مـورج شـمېر تـوري د ګڼـک (رياضـي دان) لـه خوا پـه بغداد کې ښـودل شوي او د هغه ځاى څخه بيا ټولې نړۍ ته خپاره شوي دي.

ketabton.com - The Digital Library

باید یاده شي، چې ګڼ شمېر مهم توریز (حروفي) لیک دودونه د افغانانو له خوا ایجاد شوي، لکه مېخمري لیک دود، داین ډیپ (داین ډیب) لیک دود، چې یو د نړۍ ډېر بشپړ لیک دود، چې دواړه فینیقي، یوناني او لاتیني لیک دودونو ته ډېر ورته والی لري. د میلاد څخه زر کاله دمخه یې په منځني ختیځ کې د خپارولو د هڅو یادونه شوې. علاوه د دې خروټي، سغدي (یاسوري) نغري او نور لیک دودونه د افغانانو په ځای او هېواد کې منځته راغلي دي. ۷)

باید یاده شي، چې د لیک دودونو ایجاد د نړۍ د خورا مهمو نوښتونو څخه دي او د انسان غټه ځانګړنه په ګوته کوي.

بر سیره پردې، یو لړ نور نوښتونه هم د افغانانو له خوا را منځ ته شوي، چې یو لړ یې "په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه" او د "افغاني لیک دودونه" په نومو پوستکونو (کتابونو) او اثارو کې څېړل شوي دي، کوم چې د افغان اولس د پوهې او هنر، اولسواکۍ، خپلواکۍ سره د مینې او تاریخي لوړ مقام، دریځ او ویاړ ځرګندویه دي، نو ځکه خو پښتونخې یا بلخ ته د "د علومو ګنبده"، "ښارونو مور" او "وړانګه" ویل کېدو.

بامیان، کس کور (کالیسه)، زرنج (زرغینه)، هریخوا (هرات)، نغرکوټ، وانه، هډه، پورو شاپورا (پېښور)، تاکسیلا (ټیکسلا) او نور د پوهې او هنر مرکزونه بلل کېدل او د افغانانو د پوهې او هنر، زیار، وړتوب او ویاړ ځرګندویه وو.

(۴) اوسنی حالت:

ولې د ځنو د ځان ځاني، هرورۍ او د پردو، رقیبانو د لاس وهنو، په دسیسو او ټګیو تېروتنو او غولېدو او د خپلو خواږو په ځای و نورو اړیکو، ګوډاګیان او غمېزو ته غورږ نیونو او په خپلو منځو کې د وېښنو او نفاق دوی کمزوري کړي، ضعیف کړي، په جنګ جګړو یې اخته کړي، په مرګ ژوبلو مبتلا، هېواد یې ګنډواله، تاریخي لوړ او وړ ویاړونه یې بایلیي و په نجولو، سترنځو او مصیبتونو کې ښخ او راګېر شوي دي، چې د ځنو تفصیل او بیان (افغانستان ته اړول شوي زیانونه د شورویانو د مداخلې څخه) نومي اثر کې راغلي دي.

ځای او هېواد د کنډواله شوی او اولس په مرګ، ژوبلې، وژنې، لوږې، تندې، ویر، غم او ماتم کې لاهو او ډوب شوی دی او ظالمان، جابران او ګوډاګیان د دوی د مریي توب په هڅه او لټه کې دي.(۱)

---

۱ – اخیستن چینې

۱- Marco Polo, Von Veneding nach China, Berlin ۱۹۷۲, S۷۲ ff und Sarif, Gul Janan, Geschichte der Afghanischen Erzieung und Bildung, Frankfurt amMain, S. ۱۲ff

۲- Feletcher, Arnold, Afghanistan- Highway of Conquest, Itheaca, New York ۱۹۶۵, S. ۲۴ und Sarif, a.a. O.S ۲۳ff.

ketabton.com - The Digital Library

د ورانیو، ستونځو، کړاوونو او غمونو لړۍ ډېره اوږده ده، چې مفصلې څېړنې او بحثونه ایجابوي. ولې دلته وربانديې د زیاتو تفصیلاتو ډډه کېږي، خو د حل، خلاصون او عملي لارنا امېدي، سستي، دوبښنه او سر ټیټتیا ندي، بلکې پوهه، د ښو او بدو سم تفکیک، هوډ منې، رشني، عدالت، یوالی، خپواکي، د خاورې پشپړتیا، اولسواکي، قانونیت او مشروعیت څخه دفاع، ملاتړ، فعالیت او حرکت دي.

کــــه مـــــــرام مـــــــو ښــــــه پــــــتمن ویـــــــاړلی ژونـــــــد وي
د نفـــــــاق غمېـــــــز تـــــــوب نـــــــه ځـــــــان ســـــــاتل کـــــــړې
پـــــــه جهـــــــل نـــــــاپوهې کـــــــې مـــــــو خطـــــــر ویـــــــنم پښـــــــتونه
څـــــــو مـــــــو وس وي هنـــــــر پوهـــــــه زده کـــــــول کـــــــړې

نو ټولو رشنو انسانانو او سپېڅلو افغانانو ته ښایي، چې را ویش شي، بیدار شي، را ټول شي، په علم او هنر پسې شي، د عدالت په خوا شي او خپل وجدان او ضمیر پاک وساتي او اولس، هېواد، کورنۍ او ځان ته د خدمت مصدر شي او د بشر دوستي، انساني کرامت او د بشر د حقوقو په درناوي، ساتنې او غښتلوب کې فعاله برخه واخلي.

و من الله التوفیق

فرانکفورت ام ماین

۳- Thorbrun, a. a. O. S. ۴۰f und Der afghanische Beitrag Zur Welt-kultur, Frankfurt am Main ۲۰۰۲, S. ۵۷

۴ –ظریف، گل جنان، په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه، فرانکفورت امام ماین ۲۰۰۲ ، ۱۲ او ورپسې مخونه، ۴۰ او نور مخونه.

۵- ظریف، نوموړی اثر ۲۲ ، ۴۰ او نور مخونه.

۲- Srohmair, Gerhard (Hg), Al- Biruni, In den Garten der Wissenschaften, Leipzig ۲۰۰۲, S. ۸۴ ff, und Sarif, a. a. O. S ۱۰۲f

۷- ظریف په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه، ۲۵ او نور مخونه، ظریف، گل جنان، افغاني لیک دودونه، فرانکفورت او ماین ۲۰ ,۲۰۰۹ نور مخونه.

ketabton.com - The Digital Library

زده کړه

لیکوونکی: معلم شفیق الله رحیم زی

انسان دیو فعال متحرک متجس او پلټونکي موجود په توګه د تل له پاره دا هڅه او هاند کوي، څو د محیط او ماحول په هکله کوم، چې د انسان ژوند یې احاطه کړې معلومات حاصل کړي دا معلومات ممکن حتمي جنبه ولري او یا ذهني معلومات حاصل کړي، چې دا معلومات ارادي وي یا غیر ارادي.

د روان شناسي له نظره د زده کړې تعریف:

د انساني فرد په سلوک او کردار کې مثبت او بنیادي تغیر ته زده کړه وایي یا په بل عبارت د تجربې او تکرار په نتیجه کې کوم مثبت تحول او تغییر، چې د انسان په سلوک او کردار او اعمالو کې منځ ته راشي عبارت له زده کړې څخه دی.

د زده کړې په هکله ځیني معلومات:

د زده کړې تقویتي تیوري اکثر دا سې ویل کېږي، چې زده کړه هغه وخت په ښه ډول سره صورت نیسي، چې تشویق او ترغیب سره ملګري وي. د دې نظر مطابق انعام او بخشش د زده کړې لپاره اساسي ګڼل شوی دی.

کلارک هال یو امریکایي روان شناس ۱۸۸۴-۱۹۵۲ د زده کړې په هکله داسې نظر درلود، چې د هغه په عقیده د زده کړې له پاره اساسي اصل او عکس العمل تر منځ رابطه قایمول یا په بل عبارت زده کړه هغه وخت صورت نیسي، چې د انګیزې او جواب ترمنځ یوه دوامداره رابطه بر قراره شي تر څو موضوع د تکرار او مشق په نتیجه کې عادت ته راشي.

دوه ډوله مثبت تقویت وجود لري:

الف: معنوي تقویت او مادي تقویت هغه تقویت دی، چې مستقیماً د جسم احتیاجاتو او ضروریاتو د رفعې سره تعلق نه نیسي، بلکې یو ډول معنوي انعام او تقویه ده، چې د ښه کار په مقابل کې زده کوونکي ته ورکول کېږي، لکه آفرین تحسین تقدیر آواز د مکاتبو معلمین د ماشومانو اولیا یا والدین غالب هغه امور، چې غواړي زده کوونکو ته ور زده کړي. معمولاً د تقویت او انعام څخه کار اخلي.

مادي تقویت: هغه مثبت تقویت دی، چې د هغه په مرسته دیو ژوندي موجود جسمي نیاز او احتیاجات رفع کیدا شي، مثلاً یو ماشوم ته دیو عمل په مقابل کې یو جاکیټ ورکول یا یو

ketabton.com - The Digital Library

شاګرد ته د رياضي مسئلې د حل په نتيجه کې د تحفې په شکل قلم، کتابچه او پنسل ورکول.
معمولاً د بخشش او انعام په ورکولو کې بايد لاندې ټکو ته توجه وشي:
① د زر ورکړه د جواب سره سم بايد ورکړای شي تر څو شاګرد د انعام او مطلوب ترمنځ رابطه قايم کړای شي. سکينر (Skinner) امريکايي روان شناس د تقويت لپاره جدول ترتيب کړی، چې لاندې ټکي لري.
۱ يو امکان يې دادی، چې د هر جواب په مقابل کې تقويت ورکړی شي.
۲ دوهم امکان دادی، چې د ټاکلو جوابونو څخه وروسته بايد تقويت ورکړی شي.
۳ دريم امکان يې دادی، چې د يو ټاکلي وخت څخه وروسته بايد تقويت ورکړی شي.
۴ څلورم امکام يې دادی، چې کله نا کله بايد تقويت ورکړی شي.
د تجربو او څېړنو په نتيجه کې ثابت شوې، چې څلورم ډول تقويت (کله نا کله) په زده کړې زيات مؤثر تماميږي او دا تقويت عادلانه اصل دی کوم، چې له دې طريقې زده کړه تر لاسه کيږي ممکن دايمي وي.
د اندازې له مخې د انعام موازنه بايد په نظر کې ونيول شي يعنې انعام دومره ډېر نه وي، چې اصل هدف د زده کړې په انعام اخيستو تبديل شي، که څه هم تقويت په زده کړه کې مهم رول لري، مګر په دې تيوري کې څه نواقص او نمګړتياوې شته، چې عبارت دي:
① د زده کړې د تقويت له لارې مخانيکي او موقتي وي.
② پر تجربو ثابت دي، چې زده کړه بايد ټول عمر په انعام متکي نه وي ډېر مسايل د تقويت څخه په غير هم زړه کيږي.
③ که چېرې تقويت موجود نه وي، نو څنګه چې زده کوونکی په انعام عادت شوی وي، نو زده کړه توقف کوي.

ketabton.com - The Digital Library

دستورو کاروان

عکسر خان چالاک

زخمي مارغه

سترېٍ سترېٍ پورته شوه ګلونه ځینې والوته
خوله کې یې ثنا وه له ځنګلونه ځینې والوته
هغې تور کاګلې بلبلکې شناخته پرېښوده
شناختو ځینې والوته قبرونو ځینې والوته
زړه یې د حیا د خونینو غشو نه چاودلی وه
لاره د ښکاریانو چپاوو نه ځینې والوته
کېناسته په تیرېږ باندې سور ګل ته یې وژړل
نیمه شپه د زور له امبارو نه ځینې والوته
ناسته وه د سیند په غاړه سیل یې د څپو کاوه
چیغو او فریاد کې کلکځونو حسین والوته
ګرځې وچو دښتو کې عسکره سرګردانه اوس
لاره د آدم له اولادونو حسین والوته

سایل

غزل

شپه مې شوګیر خوب په لیمو نه لرم
زړه کښې مې ته یې بله ارزو نه لرم
وایې هر وخت چې زه به درشم اشنا
د زړه باور دې په وعدو نه لرم
شپه په ژړا ورځ په انتظار تېرېږي
وایې رقیب په تا پیرزو نه لرم
که زه دې وسوم هم به ته سوځېږې
نور انتظار په دروازو نه لرم
مثال د شمعې او پتنګ وګوره
نوره پروا په اوازو نه لرم
حسن بهار دی خزان مخکې لري
مینه کښې طمع د مزو نه لرم
سایله پټ پټ په خندا ولې شوې
امکان د پټو کرشمو نه لرم

معلم ته (سید نور)

په شاګرد مه کوه غصه معلمه
چې درنه واخلې څه فایده معلمه
چې د کوم سوال درنه پوښتنه وکړي
ورکړه ځواب هغه شیبه معلمه
چې علم نه کړي توجه خپل درس ته
ورته بیا ورکړه یو چوکه معلمه
ښایه شاګرد ته یو څه ښایه ښایه
مه کړه شاګرد سره دوکه معلمه
د علم زده کړه په هر چا فرض ده
په کې بوخت او سه ورځ او شپه معلمه
ګوره الله درنه پوښتنه کوي بیا
مه ګڼه درس ویل لطیفه معلمه
درته سید نور په خپل پیغام کې وایي
شو زما شعر درته تحفه معلمه

ګل رنګ (کوچوان)

لکه سپرلي کې چې تو کېږي ګلان
هو مره په زړه مې را ورېږي جانان
شپه دې سوچونو کې سبا شي په ما
خدای خبر څنګه به خپلېږي جانان
ستا تصویرونه چې را یاد شي کله
قسم چې زړه زما ورانېږي جانان
که یې هر څو مره هېرومه نه هېرېږي
راته د سترګو سترګو کېږي جانان
ستا د هجران لمبو کې سوځي کوچوان
یوه لحظه مې نه هېرېږي جانان

ketabton.com - The Digital Library

دا هم معلم ته (سید نور)

کوه شاګرد باندې ډېر پام معلمه
چې يې دی عقل بيخي خام معلمه
که درنه چېرته يو څو توري زده کړي
انشاء الله ښه به يې وي انجام معلمه
د امتحان پارچه يې په غور ګوره
چې پاتې نه شي څه کلام معلمه
چې شي ناسوب ورته يو غږ ورکوه
چېرته چې نه شي درنه ناکام معلمه
که ډېرې ورځې درس ته رانه شي دی
پلار ته يې وليږه پيغام معلمه
ځايوی نه شم ستا صفت په شعر کې
ډېر زيات دی لوی دا ستا مقام معلمه
اخر سيد نور په دا خپل شعر کې وايي
درته سلام سلام سلام معلمه

پښتانه (سید نور)

وباسي کار نه کړي ګيله پښتانه
خير دی که نه دي په يو خوله پښتانه
خبره نه کوي خپل زور لګوي
نه لري دومره حوصله پښتانه
ښه دی ژوندی ترې يو وتی هم نشي
چې کړي کوم ځای باندې حمله ښښتانه
څوک وايي؟ چې دوه کسانو زور نه لري
لوټوي ټوله قافله پښتانه
کوي جنګ چا سره چې زړه وغواړي
هغه بيا ورځ وي او که شپه پښتانه
سيد نوره دې باندې مې زړه نه خوښېږي
کوي سل ځل يو فيصله پښتانه

د ستورو کاروان

خپل دوست محبت الله (محبت) ته ډالۍ

کوم. سميع الله خاکسار

پروت يمه هر دم سترګې راواړوه
راشه ای صنم سترګې راواړوه
ستا په غم کې وسومه ايره شومه
خورم درته قسم سترګې راواړوه
ستا درته ولاړ يمه ژړېږمه
مه کوه ستم سترګې راواړوه
ته مې د پرهيز زړګې دوا وکړه
ډېر دې ژړولي دي سميع خاکسار
ستا دي وي قسم سترګې راواړوه

د ستوري کاروان ته ډالۍ

سميع الله خاکسار

ژوندی شمه

کله به دا ستا په زړه کې ځای شمه
وخاونده جانانه چې ژوندی شمه
ټوله شپه سندرو کې دې ستايمه
کله به دا ستا د تن زړګی شمه
مينه محبت به سره پالو بيا
کله چې دا ستا د لاس بنګړی شمه
پام کوه له سر نه مې خطا نه کړې
کله چې دا ستا د سر منګی شمه
ډېر به سميع خاکساره وژاړي
کله چې د بل لاس کې زړګی شمه

ketabton.com - The Digital Library

د وطن دردمنو بچیانو ته! (سید عبدالله نادر)

وخت د خپل ځان، د خبرېدو ګله

دغه زمان د ژړېدو دی ګله
بیا د عبرت د اخیستو دی ګله
وخت غنیمت دی، خوله لاسه وځي
ژر شه چې وخت په تېرېدو دی ګله
غلیم زموږ په سر نوشت کړې لوبې
وخت د خپل ځان د خبرېدو دی ګله
تر څو به پروت یې د غفلت په خوب کې
دغه فرصت د وېښېدو دی ګله
د معرفت په کور، یرغل راغلی
علمي بنیاد په نړېدو دی ګله
چې لیرې نه شي له کارونه د علم
مضبوط قدم د اېښودو دی ګله
هغو که وران کړ په جفا ستا وطن
تاته فرصت د جوړېدو دی ګله
تر څو به مات وګوډ و خلاصه خوله یې
دغه حالت د پاڅېدو دی ګله
په مغارو کې د وحشت یو ایسار
مصلحت موږ ته د وتو دی ګله
که د همت څخه وانخلې ته کار
خدایږو ستا نوم په ورکېدو دی ګله
نادر ژړېږي ستا په غم کې مدام
ستا خوار حالت د ځورېدو دی ګله

سمیع الله خاکسار

ستړی ستړی شومه یاره که راځې
در ته ښارم سره لاره که راځې
د وخت ټولې رنګینۍ راته سوراورشوې
رسېدلی یم تر داره که راځې
ستا د عشق په لمبو وسومه ایره شوم
ای د سوي زړه پرهاره که راځې
د ژوندون اخر دیدن مې راشه وکړه
نور روان یم له دې ښاره که راځې
څه وکړم سمیع خاکساره څه وکړم
وسو بې انګاره که راځې

توبه وباسم

غزل

که له کلي په دې شپه وباسم
ستا له یاری ځینې توبه وباسم
خدای خبر بیا به سره یو شو که نه
نور دې د زړه له کور پخه وباسم
د وخت حالات راته سور شو په خدای
د سوي زړه درته ګیله وباسم
د مینې ټول محل ویجاړ شو اشنا
ځکه له دې ځایه پښه وباسم
سمیع خاکساره بس نور څه پاتې دي
له خپل زړګي ځینې ټپه وباسم

ځو به په چکر چې د سپرلي غوندې موسم وي یار
داسې نه چې موږ ته قدم په قدم بم وي یار
نه مې شي باور چې خوشحالی به مې لیدلي وي
هر ځای چې ځمه نو هما غلته کې غم وي یار
دومره وخت مې نه کېږي چې تا باندې مین شوم
یو کال به یا کېږي او یا دینه به هم کم وي یار

ketabton.com - The Digital Library

خلیل الله یوسفزی
د حقوقو او سیاسي علومو محصل

د عشـق پـه دنیـا کـې عاشـقی ده زمـا خوښـه
جانانـه ستا لیدو تـه بې صبري تـه زما خوښه
چې ستا دیدن پـه کې وي نور څـه نـه غواړم لـه خدایه
ولـو کـه غلامـي وي غلامـي ده زمـا خوښـه
تـر خـو پـورې بـه مـوږ مینـه کـړو پـه پټـه
د داسـې پټـې مینـې رسـوایي ده زمـا خوښـه
زه خلیـل شـاعر نـه یـم بـس شـوقي یـم د شـعرونو
چې را یـاده شي پـه شعر کې شاعري ده زما خوښـه

صفی الله وفادار

غزل

عشـقه لېـونی دې کـړم نـور څـه غـواړې
ودې سـوم لـوگی دې کـړم نـور څـه غـواړې
تـا هـم د غریـب پـه شـان کـانې وکـړې
خپلـو کـې پـردی دې کـړم نـور څـه غـواړې
وگـوره دې زېـړ زبېخلـی رنـگ تـه مـې
هسـې وچ لرگـی دې کـړم نـور څـه غـواړې
تـا پـه دې غمجـن زړه د غلبیـل پـه شـان
سـم سـوری سـوری دې کـړم نور څـه غـواړې
زه کـه د جانـان د وربـل گـل وومـه
لاړمـه اغـزی دې کـړم نـور څـه غـواړې
پـاتې وفـادار نـه دی کـور کلـی کـړه
بـس دی لاروی دې کـړم نـور څـه غـواړې

کله نا کله (سالارزی)

کلـه ناکلـه مـې سـلام اخلـه
دلبـره تـه زمـا پیغـام اخلـه
د غمـازانو پـه خولـه مـه لمبېـږه
د سـوې زړه نـه مـې الهـام اخلـه
ملنـگ د دره بېنـوا مـه شـړه
څېرې گېـروان تـه هـم یـو کـام اخلـه
د ببـرو سـرو پـه حـال رحـم پکـار
بـې اسـرې زړه تـه لـږ ارام اخلـه
پـه شـیطانۍ مـې د رقیـب مـه رټـه
کلـه زمـا غریـب کـلام اخلـه
بې لـه تـا ژونـد زمـا امکـان نـه لـري
نگـاره ژونـد تـه مـې لـږ پـام اخلـه
سـوو نـارو تـه مـې لـږ غـوږ ونیسـه
دې سـالارزي لـره هـم جـام اخلـه

څه بلا وخته (سالارزی)

زمـا قسـمت کـې څـه بـلا وختـه
چـې محبـت کـې مـې معمـا وختـه
نـه پوهېدمـه چـې بـه گـل اغـزی شـي
ارزو د مینـې مـې خطـا وختـه
مـا خـو گڼلـه سـپینه ورځ روښـانه
نـه ووم خبـر چـې ورځ لیلـی وختـه
زمـا خـو شـپې ورځـې دیـار پـه طمعـه
شـپه تـر سـهار مـې پـه سـودا وختـه
رانغلـو لاس تـه خـوږ دلبـر د مینـې
ځکـه پـه کوکـو مـې ژړا وختـه
پـه انتظـار کـې تـل دیـار لارې تـه
ډېـرو کتـو سـره مـې سـاه وختـه
سـالارزیه مینـه دې یـو خیـال وخاتـه
ښـه چـې لـه یـار مـې تمنـا وختـه

د ستورو کاروان

ketabton.com - The Digital Library

د خال مینې د ژوند واقعي قصه

لیکوال: رحیم شاه حیات

ډېر بوټو د سپرلي په طمعه د خزان د سپېرو بادونو د لاسه پاڼې توې کړې، خو د خزان ترخو بارونو داسې وځپلې چې په ژوند کې یې سپرلی ونه لېده او د ټول عمر لپاره د اور خاشاک وګرځېدل داسې چې خال مینه په کوچنیوالي کې پلار خپل ورارهٔ ته د خپل زوی لپاره په بدل ورکړه او د ورارهٔ خور یې خپل زوی ته وکړه. کلونه تېرېدل چې د خال د مینې د ځوانۍ سپرلی را ورسېده او د مین اکا ورارهٔ او زوی هم زلمي شول. د څه وخت وروسته د واده لپاره تیاری شروع شو. لنډه دا چې ودونه وشول څرنګه چې خال مینه د رنګ څخه دومره ښکلې نه وه او قد یې هم لوړ نه و، نو کله چې واده وشو، نو د خال مینې د ژوند ترخې ورځې شپې شروع شوې داسې ترخې ورځې او شپې، چې لږ وخت وروسته د مین اکا ورارهٔ د بلې ښځې د کولو لپاره اراده وکړه. تقریباً یو کال وروسته د مین اکا ورارهٔ بله ښځه وکړه او لږ وخت وروسته یې واده هم وکړ. د دوهم واده کولو څخه وروسته د خال مینې ژوند نور هم ورپسې تریخ شو. خال مینې په کور کې دیوې داسې نوکرې په حیث ژوند تېروه، چې سهار به یې ډوډۍ وخوړه نو ترماښامه به یې بیا ډوډۍ نه ورکوله او داسې سخت کارونه به یې پرې کول، چې د کور نارینوو به هغه کارونه هم سرته نه شو رسولی.

د هغې د زړه زبېښلي مخ څخه به له ورایه ښکارېده، چې د ژوند له ناکردیو سره سخته لاس او په ګرېوان ده، خو هغې نشو کولای، چې د خپل ژوند تودې او سړې خپل پلار او مور او یا نورو ګاونډیانو ته ووایي، که چېرې هغې د خپل ژوند دغه حال پلار یا مور او یا ګاونډیانو ته ویلی وای، نو پر هغې دیو وخت ډوډۍ هم حرامېده، نو مجبوره وه چې د ژوند دا سختې په صبر ناک وجود وزغمي، خو که هرڅومره به یې دا سختې پټولې خو د هغې له زېړ زبېښلي مخ د جړو وښتانو د شلیدلي ټکري او له زړو چپلکو په ډاګه ښکارېده، چې ژوند یې دیوې غلامې له حیثیته هم ټیټ دی او په پټه خوله یې د ژوند د ناخوالو سره ګرېوان تر ګرېوان نیولی و.

کله چې ماښام به کور ته راغله، نو خسر او خواښې به ورته ویل، چې روژه دې خوړلې ده، ځکه دې لرګي یا ګیا ترکوره را ورسول. ماښام به د روژه ماتي په وخت کې ورته د جوارو ډوډۍ په سیمه یزه لهجه سوکړک ورکړل شول او ورته به وویل شول، چې له مورې جدا کېنه. هغه دیوې فقیرې غوندې د خپل کور د

ketabton.com - The Digital Library

کوهي په غاړه ناسته وه او د روژه ماتي د اذان په هيله به وه.

کله چې به اذان وشو، نو هغې به روژه ماته کړه او د اوبو سره به يې د جوارو ډوډۍ خوړه په همدغه سختيو کې يوه ورځ خال مينه او خسر يې په دې تکل له کوره ووتل، چې د غره څخه د څارويو لپاره گيا راوړي دا داسې وخت دی، چې کوچيان له گرم سيرو سيمو نه د خپلو رمو سره راستانه شوي دي. خال مينه او خسر دواړه د غره په لور روان شول او تقريباً د دوه نيم ساعتو پيدل مزل څخه وروسته هغه ځای ته ورسېدل، چې خال مينې به هره ورځ له هغه ځايه د لرگو يا گيا پنډ پر سر راوړه. په غره کې يې خسر او خال مينه سره بېل شول او هريو د خپل پنډ په پوره کولو لگيا شول. خسر يې خپل پنډ پوره کړ، بې له دې چې د خال مينې پوښتنه وکړي د خپل کور په لور را روان شو. تقريباً ۱۲ بجې به وو چې کورته را ورسېد، خو تر مازديگره د خال مينې هيڅ معلومات ونشو، خو چا څه غم پرې هم نه کاوه تقريباً څلور بجې شاوخوا به وو، چې د خال مينې د يوه نژدې گاوندي په موبايل کې چې خير نوميده زنگ راغی، چې يو کوچي شپونکي ورته وهلی وو او ورته وويل، چې دلته ديو لوی گړنگ لاندې ديوې ښځې جسد او ورسره يو د گيا پنډ پروت دی. خير گل سمدلاسه د خال مينې خسر خبر کړ، چې خال مينه خو غره ته نده تللې؟ د خال مينې خسر ورته وويل، هغه خو ما سره غره ته تللې وه، خو تر اوسه يې معلومات نه کېږي.

خير گل سمدلاسه د خال مينې خسرته وويل، چې دغسې يو کوچي شپونکي راته زنگ ووهه، چې دلته په يو لوی گړنگ کې ديوې ښځې مړ جسد او يو د گيا پنډ پروت دی. همغه وو چې د چم گاونډ خلک د غره په لورې روان شول، کله چې هلته ورسېدل د خال مينې مړ جسد ديو لوی گړنگ څخه لاندې پروت دی او د ژوند اخري سخته يې هم وځلکه او د ټول عمر لپاره د خپل کړيدلي ژوند سره خدای پاماني وکړه.

دغه د ژوند اخري ورځ به يې د واده څخه اته يا نهه کاله وروسته وه، خو په دنيا کې دخپل لاس يوه ننبه يې هم پرېښنبوده او لکه ديوې بې مېوې ونې په مثال چې مېوه نه کوي او خاوند يې له ډېره قهره له ستې وباسي له دنيا څخه ولاړه.

ketabton.com - The Digital Library

له ځوان شاعر اتل سباوون سره مرکه

لیکونکی: سید شفیق الله رحیم زی

د ستوري د مجلې ګرانو مینه والو دا ځل مو د یوه ځوان او تکړه شاعر سباوون اتل سره د هغه د ژوند او شاعرۍ په باره کې مرکه کړې هېله ده، چې ستاسې د خوښې وړ وګرځي.

پوښتنه: اتل صیب که تر هر څه لمړی د ستوري مینوالو ته ځان ور وپېژني خوښ به شوو؟

ځواب: سلامونه، ګلونه مینه او احترامات د ستوري ګرانو لوستونکوو ته. زما نوم سباوون اتل د ډګروال لعل محمد زوی د کونړ د ولایت د خاص کونړ د ولسوالۍ او د تنر د کلي اوسېدونکی یم.

پوښتنه: که د خپلو زده کړو په باره کې لږ غوندې معلومات را کړې خوښ به شوو؟

ځواب: مننه! زه اوس مهال د خاص کونړ د عالي لیسې د دولسم ټولګي زده کوونکی یم.

پوښتنه: عمر مو څو کاله دی؟

ځواب: زما عمر تقریباً ۱۸ کاله دی.

پوښتنه: څه علت و، چې شعر لیکلو ته مو مخه کړه؟

ځواب: له کوچنیوالي مې د شعر او شاعرۍ سره مینه درلوده، خو د وطن مینه وه، چې زه یې شعر لیکلو ته مجبوره کړم.

پوښتنه: څومره وخت کېږي، چې شعر لیکې؟

ځواب: تقریباً دوه کاله کېږي، چې شعر لیکم.

پوښتنه: تر اوسه مو څومره شعرونه لیکلي دي؟

ځواب: تر اوسه مې ۲۵ شعرونه لیکلي دي.

پوښتنه: اتل صیب د شعرونو مقدار مو ډېر کم نه دی؟

ځواب: دا چې زه متعلم یم د وخت له نشته والي سره مخامخ یم. زما په نظر دا هم د دې مصروفیت سره ډېر دی.

پوښتنه: د چا له شعرونو څخه متاثره یاستی؟ او د چا شعرونه خوښوئ؟

ځواب: د خپل محترم ورور احمد جاوید له شعرونو څخه متاثره او د غني خان، حمزه بابا، اسرار اتل او د چا چې ښه شعرونه وي خوښېږي مې.

پوښتنه: په شعر لیکلو کې در سره چا مرسته کړې؟

ځواب: خپل ورور جاوید له ما سره ډېره زیاته مرسته کړې ده او کوي یې.

پوښتنه: د خپلو دوستانو سره اورین غونډې کوې کنه؟

ځواب: هو! ادبي دوستانو سره غونډې کوو.

پوښتنه: له کومو دوستانو سره ادبي غونډې

ketabton.com - The Digital Library

کوي؟

ځواب: افتخار عطا، سميع الله خاکسار، عبدالمنير غيرت، ثناءالله شاهد، عبدالتواب وسيم غورځنگ، واسيع الرحمن عزيزي، فريد الله حيات، خالد محبت سره کله کله ادبي بنډارونه جوړوو.

پوښتنه: اتل صيب ستاسې دوستان وايي، چې د تل لپاره خوشحاله ياست؟؟؟

ځواب: بس دا د دوستانو مينه ده، چې زه يې خوشحاله ساتلی يم او دا د هغوی نيک نظر دی.

پوښتنه: اتل صيب مينه مو کړې که نه؟

ځواب: ډېره خطرناکه پوښتنه ده، نو هو! ما ډېره زياته مينه کړې.

پوښتنه: د چا سره؟

ځواب: د خپلې خوږې مور او د خپل خوږ وطن سره ډېر زياته مينه کوم.

پوښتنه: واده مو کړی که نه؟

ځواب: نه تر اوسه مې د واده په اړه څه فکر نه دی کړی او غواړم، چې خپلې زده کړې پر مخ بوځم.

پوښتنه: که په اخر کې افغان ځوانانو ته څه پيغام لری؟

ځواب: زما پيغام ټولو افغانانو ته دادی، چې د جنگ جگړې څخه لاس واخلي او د ورورۍ په فضا کې خپل ژوند تير کړي او ځوانانو ته مې دا پيغام دی، چې خپلې زده کړې تر عالي درجې پورې ورسوي.

والسلام

سباوون اتل

اوښکې دې د سترگو نه روانې شوې
لارې مې د زړه درپسې ورانې شوې
خوب کې مې جانانه داسې وليدې
مخ دې رانه واړاوه روانه شوې
زه دې په ديدن باندې موړ نه کړمه
مړه شې جنۍ مړه شې پښېمانه شوې
تا د محبت وعدې پوره نه کړې
ولې دومره زر رانه ستومانه شوې
ته زما يوه خبره نه منې
زه دې شوم عسکر ته قومندانه شوې
نه کوې اتله مينه نه کوې
ولې شوې خفه څومره نادرنه شوې

زړه کې ديره مې کړه چې د زړه نه مې ونه باسې
خيال کې مې ساته گوره د ذهنه مې ونه باسې
کله چې دعا کوې او خدای ته په سجده يې ته
ای زما خوږې مورې دعا نه مې ونه باسې
زه خو په زړگي کې بس يو ستا مينه ساتلې يم
عشقه گناه کار نشم د دين نه مې ونا باسې
کله چې خيرات د ښکلي حسن او ديدن کوې
زه گوره ملنگ يم قطار نه مې ونه باسې
مينه کې منصور يمه په دار باندې ختلی يم
څم د عشق په لاره د کاروان نه مې ونه باسې
ستا د در ملنگ يم خيرات درنه نور نه غواړم
بس يو سوال مې ومنه غزل نه مې ونه باسې
زه (اتل) څه نه غواړم زاري درته کومه نن
ورک دې شم د کلي خو خندا نه مې ونه باسې

ketabton.com - The Digital Library

شیطان د پرښتې په جامه

پر لېپسې ناول - دویمه برخه

لیکوونکی: ص ف حیات

زه په همدې وخت کې د مسافرو په هجوم کې د اورګاډي ښي خواته ولاړم د ځوان مطلب دا و چې زه د اورګاډي کینې خواته ناست وم ما بیا پوښتنې پیل کړې آیا کوم وخت چې دغه سړي د لوخو په ځنګل کې پناه شو ته د هغه څیرې څه ډول انسان وه قد او اندازه او څه ډول لباس یې په تن وه. ځوان په تسلي ځواب راکړ، افسر صاحب تیاره وه او په غالب ګومان هغه خو په څیره هم پته کړې وه، خو بیا هم له منډې یې د ځرګندېدله چې ځوان غښتلی سړی وه.

د ځوان د دې خبرې څو نورو مسافرو هم تائید کړې، خو ځینې مسافرو ویلې چې هغه دوه کسان په منډه لېدلې، خو نور دیو کس په حقله یقین کاوه. پېښه هم رښتیا دردونکې وه، خو پوره نه وه معلومه، چې پېښه ځان وژنه وه او که کومه بله مسئله وه.

د اورګادي چلونکي او د مسافرو له څرګندونو څخه ما د اورګادي ساتونکي ګارډ په لور ور وکتل، چې زیات خپه او غمجن ولاړ و. وضع داسې معلومېده، چې په جنګ یې غوښتل، چې دا مسئله حل شي. پوښته مې ترې وکړه ساتونکي ته د پېښې په هکله څه وایي.

په ډېره تروه تنډه یې ځواب را کړ د حضور زه غواړم چې دا مسئله ژر حل کړه. یو خو شپه ده د بلې خوا ځینې مسافرو کلیو و بانډو دي. ماهم ورته په تروه تنډه وویل، ستا نوم څه دی او نمبر دې څه دی؟

زما نوم ارشد او زما نمبر **Logbod۲** کې لیکل شوي زر یې له جیبه کتابچه را وویستله د حاضرو مسافرو او نورو اشخاصو تر وینا و وروسته ما د ساتونکي په ورځني کتاب کې لاسلیک وکړ.

اورګاډي ته مې اجازه ورکړه په همدې ځای کې یو څو پولیسو څارنه کوله. د لاسي څراغ په وسیله مې رڼا و اچوله په رښتیا هم پېښه ډېره دردناکه او مجرمانه وه.

د پېغلې بدن دوه ځایه غوځ شوی و. تنه یې د پاټلۍ په منځ کې پرته وه. نور دې شا و خو تختې او ځایونه په وینو سره وه. ډېر ویرونکی

ketabton.com - The Digital Library

حالت وه. په زړه کې رنګ رنګ سوچونه او خیالونه را تلل او په زړه کې مې دا پرېکړې کولې، چې اخر د وژنې لامل څه دی.

په خواب پسې اریان ګرځېدم. آیا دا وژنه خودکشي یا قتل دی که ځان وژنه وي نو ولې د آسمان تورو وریځو هم دا خواب راکاوه، چې باران هم را تلونکی دی. بل طرف ته زما دنده وه. په هر حال اراده مې پیاوړې وساتله د اور ګاډي له پاټلی څخه یو څو قدمه وړاندې مرکزي لویه لاره (شاهراه) چې د ښار او کلیو خلکو تګ را تګ وربانديې کېده ما هم په تیاره کې نظر وچاوه له لیرې ځای څخه یو څو دکانونه په نظر را تلل د خبرو په منځ کې یو پولیس راته وویل، افسر صاحب هغلته مخامخ د بسونو اډه ده موږ هم ور نږدې کېدلو له دې ځایه په د کلیو خلکو په بسونو کې تګ را تګ کاوه.

ځینو خلکو به په اسونو یا خرو سورلی کوله په همدې ځای یې دوه درې دوکانونه او یو وړکی د چایو هوټل هم تر سترګو کېده.

ما دوه پولیس هغه دکان ته ولېږل او دیو کټ غوښتنه مې ترې وکړه. ما د څو پولیسو په ملګرتیا کالبوت روغتون ته ولېږدا وه، چې طبي کتنې (**Post-Mortem**) یې وشي. په دې وخت کې (**ISI**) استخباراتي پولیس د اسمان لورې ته وکتل او ویې ویل که باران پیل شي نو د وژلې شوې د وینو داغونه به باران وران کړي. ما ورته وویل وژونکی هم د باران د موقع څخه استفاده کړې، ځکه باران به د ده اینښو پلونه وران کړي. استخباراتي پولیس وویل، زما په

ګومان وژونکی په بس کې راغلی او همدلته کوز شوی. د تګ په دوران کې مې لاسي څراغ په وسیله رڼا واچوله، چې ماته یوه ښځینه سنډل بوټ په نظر راغی، چې یو څو قدمه وروسته یو بل بوټ هم په نظر راغی.

څرګندو چې دا د همغې پېغلې بوټان وه. دا د پېښې له ځایه شل قدمه وړاندې ساحه وه. سنډل مې پورته کړل او پولیس ته مې ورکړل په سنډلو د وینو کومې نښې نه وې. دا سې معلومېده چې پېغلې مخکې د ځان وژنې بوټانو ویستلو ته اړه شوې وه.

په هر حال، موږ خپلې پلټنې ته دوام ورکړ په همدې وخت کې استخباراتي پولیس په ویرېدونکي او تیز غږ سره اواز کړ. افسر صاحب لږ را تیز شه ما قدمونه کړندي کړل، چې نږدې ور سېدم نو له یو حیرانوونکې پېښې سره مخ شوم. ګورو چې یو ماشوم په یو ټوټه کې نغښتل شوی او له دنیا او ما فیها څخه ناخبره پروت لږ ور ټیټ شوم ډېر ښکلی او نازولی ماشوم وه. معلومه خبره وه، چې د همدې مظلومې ښځې بچې وه په زړه کې مې نویي خیالونه پیدا شول. افسوس په دا سې ظالمانو او جابرو خلکو. په دې وخت کې یو پولیس وویل: ښایي چې دا ماشوم د دې ښځې نا جایزه ارموني اولاد وي له دې امله یې ځان وژنه او یا د مخالف شخص اخوا ورسره دا سې عمل شوی وي. دا ځای د لوښو په ځنګلو کې د پېښې له ځای څخه ۴۰ قدمه وړاندې و.

په دې وخت کې استخباراتي پولیس وویل:

ketabton.com - The Digital Library

چې که دا چنځ د ځان وژنې په نیت راوتې وای ښایي چې اولاد یې په کور کې پرېښی وی د خپل ماشوم دوه مره سوچ خو به ورسره وای دا خو د ماشوم سره جفا ده. یو پولیس وویل ښاغلیو ارمونی اولاد څوک په کور کې نه پرېږدي زما په یقین کوم سړی چې مسافر و په منډه لیدلی وه د دې جینی ملګري به وه. ما د پولیس نه غوښتنه وکړه، چې ماشوم را اوچت کړه او د لوړې د رفع کېدلو لپاره ورته له هوټل نه لږې شیدې راوړه او بیا لاړ شه د کلي یو پوه او عاقل سړي ته یې وسپاره. ماشوم مو را اوچت کړ له وجود غښتلی او ښکلی ځرګند بده عمر یې تقریباً د پنځو یا شپږو میاشتو وه. پولیس د کلي پر لور روان شو ما سره یو استخباراتي او یو عادي پولیس پاتې شول. ما استخباراتي پولیس ته وویل: آیا کیدای شي، چې دواړه په بس کې راغلي وي او دلته ښکته شوي، چې دوکاندارانو به دوی لیدلي وي. تر لږ سوچ یې وویل، که بس کې راغلي وي نو د جینی ملګري به بېرته بس کې تللي وي خو پوښتنه دا و، چې مسافرو یو سړی په منډه لیدلی و، چې د لوخو په ځنګل کې خیر همدې کې د خبر یو اړخه موجود و. موږ د لوخو په ځنګل کې په یو جدا شوې لاره روان شو، چې د بس اډې ورسېدو، چې دلته څلور پنځه کسان موجود وو، چې درې دوکانداران وو او دوه عام وکړي. دا پنځه واړه د چایو په دوکان کې ناست وو. ګومان کوم چې د همدې پېښې شوې پېښې په هکله یې خبرې کولې زموږ نا څاپي ورتګ ورته د حیرانتیا پیدا کړه، چې موږ یې ولیدو سمدلاسي چوپ شول...... نور بیا

ketabton.com - The Digital Library

د کونړ د سیند پېژندنه

لیکونکی: عنایت الله افتخار

د کونړ سیند په حقیقت کې د کونړ دیو شمېر سیندونو مجموعه ده، چې په لرغوني اثارو کې د کونړ سیند وتلی مقام لري، چې دې مقام خپله د کونړ د خپلې شعاع لاندې راوستی، نو ځکه چې کونړ یوه غرنۍ سیمه ده او بې شمېره خوړونه او ردونه لري د بلېخوا د کنړ سیند په تاریخي اثارو کې د (راستا) په نوم یادېږي، چې د دې نوم سره له یوې خوا نه افغانانو اشنایي درلوده د کونړ د سیند نوم چې د کونړ لپاره خورا زیات شهرت ورکړی، چې د همدې په وجهه د کنړونو ولایت په ټول هېواد کې ډېر ارزښتناک نوم باندې یادېږي.

دا چې د کونړ سیند په ټولو سیندونو کې چې په دې ولایت کې د سر سیند بلل کېږي او نور سیندونه په ولایت کې د همدې سیند معاونین ګڼل کېږي.

د کونړ سیند تاریخي سوابق:

د کونړ سیند زموږ د ټاټوبي د خورا لرغونو سیندونو له جملې څخه یو لوی لرغونی سیند دی، چې په پخواني اثارو کې په بېلا بېلو نومونو یاد شوی او اهمیت یې په دې کې دی، چې د اریان په ویدي سردونو کې د (راستا) په نوم ستایلی شوی دی او زیات تاریخي قدامت لري. د کونړ ستر سیند د خراسان د سترو سیندونو له جملې یولوی سیند دی، چې د امو څخه وروسته مهم مقام لري. په حقیقت کې د راستا دغه تاریخي قدامت دی، چې د کونړ ولایت ته یې تاریخي سابقه ور په برخه کړې. هغه په دې مانا چې په پخواني اثارو کې د کونړ د سیند څخه دومره یادونه او ستاینه شوې، چې هومره د کونړ ولایت نه ده شوې یا دا چې د کونړ سیند په اړوند تاریخي اثارو ته وکتل شي، نو په مقایسوي ډول د کونړ سیند څخه په پراخه پیمانه یادونه شوې.

د کونړ په اړه په سردونو کې پوره غور والی د هندوکش د لمنو واخانو غاړو د اریایانو د قبیلو

مهاجرينو پېښې او د کونړ د سيند په غاړو او شاګانو د هغوی د ځينو کورنيو مېشته کېدل د کونړ سيند نامتوالی په ګوته کوي. د کونړ سيند په تاريخي اثارو کې د تل لپاره خپل لرغونتوب او اهميت ساتلی دی او زموږ د ولسونو په ملي، کلتوري، فرهنګي او اقتصادي منابعو پوره اثر لري.

د کونړ سيند د ننګرهار د کامې ولسوالی سره د کابل سيند سره يوځای کېږي او د کابل د سيند په نوم شهرت لري، علت يې دا نه دی چې ګونديې د کونړ سيند کوچنی دی، بلکې يوازينی علت يې دادی، چې د کونړ سيند برعکس د کابل سيند اهميت لري، چې د کابل کوچنی سيند ته يې دومره اهميت ورکړی، چې د کونړ سيند هم د کابل سيند په نوم يادېږي.

د کونړ سيند په تاريخي اثارو کې په لاندې نومونو ياد شوی (راسا) سيد ، اسرور، هېوان، مهران، بيدام، کاشغر، يارقند ، يادکند ، چترال سيند ، لوی سيند ، حواپس، چوتل په نومو ياد شوی

د کونړ د سيند سرچينه:

د کونړ سيند د (۴۰۰۰) مترو له لوړوالي څخه د ختيځ هندوکش له ېخه د بروغيل د کوتله، چې د واخان او ياد کند- ايارقند وادې سره نښلوي سر چينه اخلي د دې سيند اوبه لومړی سر کې د څو رودنو د اوبو ديوځای کېدلو وروسته چې د مخه يې نومونه واخيستل شول له اوچتو غرونو له لوړو ارتفاعاتو او سلسلو څخه را ښکته کېږي او په تدريجي ډول سره زياتوالی مومي او د اوبو زياتوالی او په فوق العاده چټکتيا او غښتلي ځواک په څير خپل جريان ته ادامه ورکوي يا په بل عبارت د کونړ سيند د پامير له لوړو سطحو څخه، چې د (پشت خو) د بيلتون نياغ يو څوکه ده، چې (دامور اکسوس) سيند سر چينه هم پکې ده د هماغه څوکې د بلې ډډې څخه راوتلی دی.

د کونړ سيند چې د کونړ ولايت وادي په منځ کې مست او ياغي روان دی د شمال څخه تر جنوب پورې جريان لري، چې د کوچني پامير څخه شروع کېږي. دغه سيند لکه چې دمخه مو وويل يو بل رود چې د مهران کوچنی رود دی او هندوان (هندوکش) څخه سر چينه اخلي، چې د همانان له حد او سيمې له مينځه او بلهاري څخه تيرېږي.

په لنډه توګه چې د کونړ سيند د هندوکش له بروغيل له کوتله يعنې د پامير هندوکش څخه، چې دا همغه يشت خاد (ايشت خو) غر دی. د سيليون د غر د څوکې له ختيځ اړخ څخه سر چينه اخلي او بيا وروسته خپل مسير ته ادامه ورکوي.

ketabton.com - The Digital Library

د کونړ د سیند معاونین:

د کونړ سیندونه چې د کوچني رودونو څخه عبارت دي:

د کونړ سیند مخکې لړې، چې د چترال یعنې پامیر د ختیځې درې څخه را تېر شي د وارنوې په برخه کې د افغانستان پولې مهمې کرښې ته را ننوځي دیو شمېر رودونو څخه یې ترکیب موندلی دی، چې تر دغه ځای پورې دیارکند چترال په نوم نومول شوی.

د کونړ سیند نور معاونین عبارت دي له: لنډې سید، ښکوري رود، د نو آباد خوړ، هېوال خوړ، د باډیل درې خوړ، د دیوې گل درې خوړ، د ځوکۍ خوړ، پېچ سیند، وایگل سیند پادون سیند او داسې نور ډېر کوچني او لوی رودونه د کونړ د سیند معاونین دي.

دکونړ د سیند رنگونه

(بصیر بیدار ستوری)

بیا د کونړ سیند په مستیدو راغی گډا کوي
شور کوي، مستي کوي، څه ناز و ادا کوي

وایي چې لعلونه دې پراته زموږ سیندونو کې
شنه شنه ځنگلونه خزانې لري په غرونو کې

ورک دې هغه څوک شي چې دا ستا د سر سودا کوي
هره یوه دره دې ده کونړه ! د ویاړونو کور

دا زموږ جنت زموږ د خوب د تعبیرونو کور
ستا آبادي غواړي هر زلمی درته دعا کوي

ای گرانه کونړه ! ستا د هرې یو درې نه زار
دا محلې مانۍ ستا د گردونو او کوڅې نه زار

ستا د اوړي شپه کې سپوږمۍ څه ښکلې رڼا کوي
ای گرانه کونړه ته تاریخ د مېړنو کې

کور د عالمانو ته ټاټوبی د شملو یې
ستا د کونړ سیند صفت بیدار ب خامخا کوي

مشرق په پښتنو آباد دی

جنرال عبدالصمد مومند

دا چې آباد دی په ننگیالو آباد دی
بس په ښکلا د لیونو آباد دی

د ازمایښت دی څه حد پاتې نه شو
پښتون زړگی خو په وعدو آباد دی

جانانه ستا دیاد له غمه زار شم
ژوند مې د ځړیکو په څپو آباد دی

د انتظار لمحې شمېرمه ناست یم
تلوار مې هم په تسلو آباد دی

صمده زار شم له شملو نه د دوی
خدایږو مشرق په پښتنو آباد دی

ketabton.com - The Digital Library

د کونړ سید جمال الدین افغان پوهنتون د استاد محمد ریحم خاکسار سره مرکه

مرکه لیکونکی: سمیع الله خاکسار

پوښتنه: محترم استاذ صاحب که د هر څه د مخه د ستوري مجلې درنو لوستونکوو ته ځان ور وپېژنې خوښ به شو؟

ځواب: مننه زما نوم محمد رحیم خاکسار د مرحوم سید رحیم ځوی د کونړونو د ولایت د خاص کونړ د ولسوالۍ د کوزې اراځۍ د کلي اوسېدونکی یم فعلاً د سید جمال الدین افغان د پوهنتون د علمي مرکز غړی یم.

پوښتنه: د شخصي ژوند او عمر په هکله څه معلومات را کړئ؟

ځواب: د شخصي ژوند په اړه به وو ایم، چې واده مې کړی د الله تعالی په فضل او کرم سره پنځه اولادونه لرم او اوس مهال ۲۷ کلن یم.

پوښتنه: محترم استاذ صاحب د زده کړې په اړه معلومات را کړئ؟

ځواب: ما په خپل ژوند کې دوه ډوله زده کړې کړې دي. یو خصوصي زده کړه ده او بله رسمي زده کړه ده، چې زیاتره خصوصي زده کړه مې په دیني علومو کې د هېواد څخه د باندې په ګاونډي هېواد پاکستان کې تر سره کړې ده، چې په ۱۹۹۸ میلادي کال د ګنج د مدرسې څخه فارغ شوی یم، چې د قرآنکریم د حفظ تر څنګ مې نور فنون هم لوستي. د مدرسې څخه چې فارغ شوم، نو سمدستي مې عصري زده کړو ته مخه کړه چې د خاص د کونړ په عالي لیسې کې شامل شوم، چې په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د دولسم ټولګي څخه فارغ شوم، چې په ۱۳۸۴ هـ ش کال کې د کانکور په ازموینه کې د ننګرهار پوهنتون د ښوونې او روزنې په پوهنتون کې شامل شوم او په ۱۳۸۸ هـ ش کې ترې په لومړۍ درجه فارغ التحصیل شوم. اوس مهال د لوړو زده کړو د وزارت لخوا د ایران اسلامي جمهوریت ته د ماستري بورسونو ته معرفي شوی یم، نو هیله ده چې دا امید مې هم پوره شي.

پوښتنه: محترم استاذ صاحب د خپلو دندو په اړه معلومات را کړئ؟

ځواب: ما د خپل ژوند په بهیر کې ډېرې دولتي او غیر دولتي دندې اجرا کړې دي، چې له دې جملې یې ځینې په لاندې ډول دي:

په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د خاص کونړ په لیسه کې د ښوونکي په توګه دنده تر سره کړې ده، بیا په ۱۳۸۴ هـ ش کال کې د ننګرهار ملي راډیو تلویزون کې د دیني خپرونو په ډیپارټمنټ کې په دنده وګمارل شوم،

ketabton.com - The Digital Library

چې وروسته له یو کال څخه د درس بوختیا له امله را څخه دنده پاتې شوه په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د عربې خیریه موسسې هبة الاعانه سره د مشاور په توګه دنده اجرا کړه، په کال ۱۳۸۸ هـ ش کې د خاص کونړ په عالي دارالمعلمین کې د استاذ په توګه مقرر شوم، چې ډېر زر د نوموړي دارالمعلمین د تدریسي مرستیال په توګه وګمارل شوم له نېکه مرغه کله چې په کال ۱۳۸۹ هـ ش کې د ښاغلي حامد کرزي په ځانګړي لورینه د سید جمال الدین افغان پوهنتون کې د آزاد رقابت له لارې د نامذد پوهیالي په توګه په دنده وګمارل شوم، چې اوس مهال د تاریخ او جغرافیې څانګې امر په توګه تدریسي او اداري چارې تر سره کوم.

پوښتنه: څومره موده کېږي، چې د سید جمال الدین افغان په پوهنتون کې د استاذ په صفت دنده تر سره کوې؟

ځواب: نږدې یو نیم کال کېږي، چې په نوموړي پوهنتون کې د استاذ په صفت دنده اجرا کوم.

پوښتنه: د پوهنتون د ودانۍ په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: څرنګه چې لږ وخت کېږي تاسیس شوې ده خپله ودانۍ نه لري او د کونړ د دارالعلوم په ودانۍ کې خپلې تدریسي چارې پر مخ بیایم له نېکه مرغه اوس مهال د دوو پوهنځیو د ودانیو چارې ډېرې په چټکه توګې سره روانې دي، چې یوه د ښوونې او روزنې د پوهنځی ودانۍ ده او بله د کرنې د پوهنځي ودانۍ ده، چې په دې نږدې راتلونکي کې په ګټه اخیستو ته چمتو شي.

پوښتنه: اوس مهال مو د زده کوونکو شمېر څومره دی؟

ځواب: اوس مهال مو د زده کوونکو شمېر د ۴۰۰ څخه زیات دی.

پوښتنه: اوس مهال څومره ښوونکي په تدریس بوخت دي؟

ځواب: اوس مهال قابو ۲۵ تنه ښوونکي په تدریس بوخت دي.

پوښتنه: اوس مهال د سید جمال الدین پوهنتون کوم کوم پوهنځي لري؟

ځواب: اوس پکې درې پوهنځي دي، چې عبارت دي له د ښوونې او روزنې پوهنځی د زراعت پوهنځی او د شرعیاتو پوهنځی لري.

پوښتنه: په اخره کې که څه پیغام لرې؟

ځواب: پیغام مې ټولو هېواد والو ته او په ځانګړې ډول محصلینو ته دادی، چې د ټوپک په ځای قلم په لاس کې واخلي او د خپل د هېواد په ودانولو کې برخه واخلي، چې ترڅو د خپل ژوندانه سطحه لوړه او د سیالو سره سیا ل شي.

محترم استاذ صاحب د ستوري مجلې اداره له تاسې څخه مننه کوي، چې سره له دومره مصروفیتونو مو له موږ سره مرکه وکړه او خپل قیمتي وخت مو خپلو ګرانو لوستونکوو ته وقف کړ.

ستاسو څخه هم مننه، چې د ستوري مجلې په خپرونه کې مو موږ ته د خپلو خیالاتو د اظهار موقع راکړه.

مننه

اداره

ketabton.com - The Digital Library

د خاص کنړ د ولسوالۍ د پخواني ولسوال صاحب استاذ محمد حنيف (خيرخواه) سره مرکه

مرکه کوونکی: سميع الله (خاکسار)

①پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د هرڅه د مخه د ستوري مجلې درنو لوستونکو ته ځان ور وپېژنې؟

ځواب: زه محمد حنيف (خيرخواه) د مولوي محمد زمان ځوی د کونړ د ولايت د ښوکۍ د ولسوالۍ اوسېدونکی يم، چې په ۱۳۵۲ هـ ش کال کې زېږېدلی يم او فعلاً د خاص کونړ د ولسوالۍ د ولسوال په صفت دنده اجرا کوم.

②پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که دخپلو زده کړو او عمر په باره کې معلومات راکړئ خوښ به شو؟

ځواب: ابتدايي زده کړې مې د ملا مزيد بابا په متوسطه کې تر سره کړې، کله چې روسانو زموږ په گران هېواد افغانستان باندې يرغل وکړ او په کونړ ولايت کې خپلمنځي جنگونه د کوندونو تر مينځ شروع شو، نو موږ هم مهاجر شو او د جلوزو په کمپ کې مو سکونت اختيار کړ او د اتحاد د عالي ليسې څخه فارغ شوم، چې په لړو کلونو کې مې تعليم تر ۱۴ پورې د اسلامياتو په څانگه کې بشپړ کړ او عمر مې نږدې ۳۹ کاله دی.

③پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د شخصي ژوند په اړه معلومات راکړئ خوښ به شو؟

ځواب: دا چې په ۱۳۶۹ هـ ش کال کې مې واده کړی دی تردې مهاله نهه اولادونه لرم، چې څلور هلکان او پنځه لورگانې دي.

④پوښتنه: محترم ولسوال صاحب تر اوسه مو کومې دندې اجرا کړې دي؟

ځواب: د باجوړ په کمپ کې د (**Best**) موسسې سره د ښوونځيو مکاتبو د مسئول په صفت د ۳۲ مياشتو لپاره دنده اجرا کړې ده، چې په همدې مهال کې د (۷۰۰) کورونو مهاجرينو مشرې مې هم په غاړه لرله. د دې ترڅنگ د مختلفو موسساتو او اينجوگانو سره مې دندې اجرا کړې دي او د مهاجرينو او موسساتو ترمنځ د ارتباطاتو مسئوليت هم په غاړه درلود، لکه د يونيسيار (اينټرساس) او د پاکستان حکومت تحصيل داری کله چې په

ketabton.com - The Digital Library

(۲۰۰۴) م کال کې خپل گران هېواد ته راستون شوم د گټو په قلعه کې مې سکونت اختیار کړ، چې په ۱۳۸۲ هـ ش کال د ولایتي شورا مالي او عمومي مدیر په صفت، چې تر ۱۳۸۹ هـ ش کال پورې مې دا را سپارل شوې دنده اجرا کړه او همدارنگه په ذکر شوې نېټه د انتخاباتو د خپلواک کمیسون سره د عامه پوهاوي ولایتي ټرینر (**Pot**) افسر په صفت دنده اجرا کړه، چې په کال ۱۳۸۹ هـ ش کال کې د خاص کونړ د ولسوالۍ د ولسوال په صفت په دنده وگمارل شوم، چې ترې دې مهاله نومورې دنده ته ادامه ورکوم.

(۵) پوښتنه: محترم ولسوال صاحب څو مره موده کېږي، چې د خاص کونړ د ولسوالی د ولسوال په صفت دنده اجرا کوئ؟

ځواب: نږدې یو نیم کال کېږي، چې د خاص کونړ د ولسوالی د لسوال په صفت دنده اجرا کوم.

(۶) پوښتنه: د خاص کونړ د ولسوای د تعمیر په باره کې معلومات راکړئ؟

ځواب: د خاص کونړ ولسوالی څلور تعمیرونه لري، چې دوه د ولسوالی او دوه د قومندانی تعمیرونه دي، چې د ولسوالی تعمیر په دوو منزلونو او د قومندانی تعمیر په یو منزل کې په پاخه او اساسي ډول جوړ شوی دی.

(۷) پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د خاص کونړ د ولسوالی د پرسونل په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: ۳۴ کسان د ولسوالی ۴ کسان په خارنوالی کې کار کوي، سربېره پر دې ۱۸ کسان په امنیت ملي کې ۴ کسان په قضا کې ۱۰۲ په قومندانی کې او ۴۰۰ محلي پولیس ورسره د سرحدي پولیسو ۴ ټولی د ملي اردو د دوهم کنډک او د ائتلافي ځواکونو یو ټولی لرو.

(۸) پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د خاص کونړ د ولسوالی امنیت څنگه دی؟

ځواب: دا چې د خاص کونړ ولسوالی یوه سرحدي ولسوالی ده او د سرحد ټولې لارې خلاصې دي. سیمې خاردار (کمربند) نه لري، خو بیا هم د لوی الله فضل دی، چې امنیت په کامله توگه تامین دی او حالت نورمال دي. د شامکار نه تر منگوالی پورې بشپړ امنیت دی.

(۹) پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د بیا روغونې په اړه راته ووایئ، چې په خاص کونړ کې د بیا روغونې پروژې شته او که نه؟

ځواب: تاسې پوهېږئ، چې د خاص کونړ په ولسوالی کې د جناب محترم شامحمود (میاخیل) په هلوځلو د منگوال د لیسې څخه د بیا رغونې کار شروع شوی دی، چې په تېرو څلورو کلونو کې د سترگو لیدلای انکشاف را مینځ ته شوی دی، چې بېلگې یې د ولسوالۍ تعمیر، مکاتب، سرکونه، ویالې، سربندونه، پلونه او داسې نور په گوته کولای شو.

(۱۰) پوښتنه: په نږدې راتلونکي کې کومې د بیا رغونې پروژې په لاس کې لری او که نه؟

ځواب: د کونړونو د ولایت د قدرمن والي جناب سید فضل الله واحدي په خاصه توجو او

ketabton.com - The Digital Library

پا ملرنه د خاص کونړ په ولسوالی کې لاندې پروژې د کار لاندې دي. د سپین جومات تر ځنګ د مال منډي یا میله بازار، د کاویړ سړک، د شامکار مکتب د احاطې د بوال، په سر کې یې د اوبو حوضونه او د ویالو بندونه، د ولی. د سړک پروژه، په بر سرای کې نری سړک، د چندراو عیدګاه، ددې سره سره د ملي پیوستون کارونه په مختلفو کلیو کې روان دي.

⑪ پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د خاص د کونړ د ولسوالی مشران درسره په امنیت کې مرسته او همکاري کوي او که نه؟

ځواب: د خاص کونړ ولسوالی. څو مختلفې پرمختیایي شوراګانې لري، لکه ټولنیزه پرمختیایي شورا، د DDi شورا، د علماؤ اصلاحي شورا، د CDD یا کلیوالي شورا، چې دا شوراګانې د امنیت په برخه کې واقع مهم رول لري او د دې ولسوالی امنیت د مخورو علماؤ کرامو او مشرانو لخوا تاسیس شوي ده که څه هم یو متل دی. (غټې تیږې په وړو تیږو په د بوال کې ټیګیدالی شي)، نو همدغه وجه ده، چې که چېرته ولس د دولت سره همکاري ونه کړي، نو دولت په اصلاحاتو پاتې راځي.

⑫ پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که په اخر کې د ستوري مجلې درنو لوستونکو ته څه پیغام لرې مهرباني وکړئ؟

ځواب: هر څوک چې د ستوري مجله لولي که په خارج کې دي او که په داخل کې دي غوښتنه مې داده، چې باید خپل راتلونکې په نظر کې ونیسي، خپل مذهب او دین ته وفاداره و اوسېږي. خپلې خاورې، وطن، کلتور او عنعناتو ته د احترام په سترګه وګوري. د تعلیم کچه لوړه کړي او سیالو هېوادونو سره د علم په واسطه ځان برابر کړي زیار وباسي چې نړۍ کې سیال او مخکښه افغانستان ولري.

په آخر کې د ستوري د مجلې څخه ډېره مننه کوم، چې زما پیغام یې هېواد والو او درنو لوستونکوو ته ورساوه.

د ستورې د مجلې اداره له تاسې څخه هم مننه کوي، چې سره له دومره مصروفیاتو مو موږ ته خپل قیمتي وخت راکړ.

په درنښت

ketabton.com - The Digital Library

ای زما خوږه هیواده

بصیر بیدار ستوري

ای زما خوږه وطنه
ته مې ځاله د زیږون یې
ته مې تن ته مې وجود یې
ته ټاټوبي د پښتون یې
ته مې مینه ته مې ساه یې
وسیله مې د ژوندون یې
ای زما گرانه هیواده
په تا څه وشو څه کیږي
هره دشته دې اور اخلي
هره یو سیند دی لمبه کیږي
کاڼي بوټي ځنگلونه
دي د جنگ اور کې سوزیږي
دښمن هیڅ اسره ونه کړه
زړه یې اوس هم نه یخیږي
خپل منځي جنگو تباه کړې
بیا غلیم درته گواښیږي
تور او سپین سره یو شوي
بیا څه چل دی څه به کیږي
ای زما گرانه وطنه !
ستا بچي ستا دښمنان دي
د اغیارو په ډالرو
وږي شوي دي لیوان دي
ستا په غوښو نه مړیږي
بس اخته په چور تالان دي
ستا د سر یې سوا کړې
تا به پلوري تجاران دي

ای زما گرانه هیواده
ستا زخمي وجود فریاد کړي
امن سوله له خدای غواړي
دا جنگونه چې را یاد کړي
په سلگو کې په ښیرو شي
دښمنان مې ټول برباد کړي
چې په ما ته سپک نظر کړي
هغه ټول ته نامراد کړي
ای زما گرانه وطنه !
ستا فریاد کله څوک اوري
لا یې زړه یخ شوی نه دی
دښمن اوس هم په مورچه دی
سره اورونه دي بلیږي
ستا بچي په کې سوزیږي
د پامیر نه تر بولانه
جنازې دي پورته کیږي
پښتانه په کې تبا شول
لا به نور هم تبا کیږي
جنگ به لر دی که په بر
خو پښتون په کې ورکیږي
موږ بې وسه ناتوان یو
په ژړا مو زړه سړیږي
هر پښتون گوته په خوله دی
د بیدار زړه پرې خوږیږي

ketabton.com - The Digital Library

پښتون

استاد عمر پاځون (جرمني)

پښتون دا سې په نړۍ کې یو تبر دی
چې که مشر دی که کشر پخپل سر دی
نیم سری په کې هیڅ چېرې نه ځایږي
ټول منونه که وي ښځه او که نر دی
هریو مړی یې په ښو سره یادیږي
خو ژوندی یې په دنیا کې در پدر دی
لالهانده د پیسو په ټولیدو دی
تعلیم پریږدي بې سواده بې هنر دی
پیسه دار یې بیا دوه درې ودونه کاندې
امیرانو نه یې بیا ورک کور او دفتر دی
خپل خدمت ته بلا والی ملا ماتي
خو پردیو ته یې وهلی بیا ټټر دی
ښکیلا ککړو دي ویشلي په قومونو
ویشل شوی دا ملت په لرو بر دی
د سنګر او د مورچل لوی قهرمان دی
خو په سوله کې ترې ورک لار او ګودر دی
په ملي ګټو هیڅکله را ټول نشول
د هر مشر یې پخپل کور باندې نظر دی
د پښتو او د اسلام نارې کړې پورته
خو په دوارو کې یې خوړلی خپل ځګر دی
یو ملي قاید یې قوم کې پیدا نه کړو
کس ناکس ته وایي همدا زما لیډر دی
خپل ولس د تباهۍ کندې ته سیخ کړي
ځکه دا چې تالي څټې دي غلام د بل نوکر دی
د پردو په اوږو بار راشي وطن ته
بیا ځان بولي چې همدې د قوم رهبر دی
خپل قوم څه کړي ملت او وطن څه کړي
چې مین نن په پیسو دی په ډالر دی
چې د دوه روپو خاوند شي په دنیا کې
ځان ترې ورک شي و آسمان ته یې نظر دی
د کار پیل په بې غورۍ وکړي یارانو
وروستی عقل یې بیا راغلی پخپل سر دی
په یووالي او اتفاق کې صلاح نشول
بې اتفاقۍ کې دغه قوم اول نمبر دی
خپلې ښځې او لوڼې کښینوي په کور کې
وایي خان دی نواب او معتبر دی
که کوم ورور یې پخپل ژوند کې کامیاب وي
دا بل ورته حاسد ، بعض ګر دی
لویي نه پېژني چې څه کې ده یارانو
هر مجلس کې بس په باټو باندې سر دی
نه څه اوري نه څه لولي پخپل ژوند کې
سیاست کې په هر څه باندې خبر دی
خو ، بلواک نه مني خپلواک دی پاتې شوی
خپلواکي که ازادي ده استقلال د ده کلچر دی
هر غلیم یې تمبولی او شړلی له خپل خاورې
استعمار ته نیغ ولاړ دی او چت غر دی
پښتنو ته نور دوعا د هدایت کوي پاځونه
چې هرڅه دی بیا هم ستا د زړګي سر دی
میلمه پال دي، وطن پال او اسلام پال دي
ځکه ګران چې نن پر ما پاځون عمر دی

زه به ځم افغانستان ته

ketabton.com - The Digital Library

لایق زاده لایق

تر څو به مهاجر یم، پروت به داسې در په در یم
بې منزله به ترکومې، زه روان کډه په سر یم
یوه ورځ به مې دردونه حال دزړه وایي ارمان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به ځم افغانستان ته

"جرمني" دی که "هالنډ" دی، که دی "فرانس"، "سویزرلینډ" دی
که "بلجیم" دی که "ډنمارک" دی، که "سویډن" دی که "انګلینډ" دی
دغه واړه کله رسي ګران کونړ او بدخشان ته
زه به ځم افغانتسان ته، زه به ځم افغانستان ته

"کاناډا" که "امریکا" ده که "ناروې" که "افریقا" ده
که دې "چکوسلواکیا" ده که "پولنید" که "استرلیا" ده
ټول لوګی شه په څو واړې قندهار ته هم لغمان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به ځم افغانستان ته

زه چې چېرته هم اوسېږم، د وطن خوبونه وینم
د دنیا په هر ښایست کې، د خپل تن رنګونه وینم
بې صبري د هر نظر مې، په خیر وایي ټول جهان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به ځم افغانستان ته

دغه خړې پړې خاورې، راته ګرانې له سرو زرو
دغه کاڼي کاڼي غرونه، ډک د سپینو ملغلرو
د کابل لارې به ښکل کړم، غېږ به ورکړمه پغمان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به افغانستان ته

که مې زړه جلال آباد دی، نو نظر زما پنجشیر دی
که مې حسن ننګرهار دی نو هرات ګل د نیمروز دی
احترام لرم په زړه کې، هر پښتون او هر افغان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به ځم افغاننستاته

یه دآمن دعویدارو، زما کور د آمن کور کړئ
نورو وحشت مې په کار نه دی، پرهرونه مې ټکور کړئ
دا آواز کوم ((لایقه)) د وختونو هر کاروان ته
زه به ځم افغانستان ته، زه به ځم افغانستان ته

ketabton.com - The Digital Library

غوړي (Fat) کلسترول

ډاکتر رحمان شاه مومند (امریکا - کلفورینا)

غوړي د بدن د ضروریاتو څخه یو مهم مواد دی او له دوه ترکیبي مادو څخه چې کلسترول او ترې ګلسیرآید نومېږي جوړ شوی دی زموږ بدن د ضرورت وړ غوړي د نورو دوه غذایي ګروپونو څخه لکه کاربو هایدا ریت او پروټین څخه جوړوي او د هغو غوړو څخه یې چې د خوارک سره بدن ته داخلېږي فرق یې وپېژندل شي.

د غوړو هغه یوه برخه کومه چې د خوړو سره بدن ته داخلېږي زموږ بدن یې د ضرورت په اساس په مصرف رسوي، نو که چېرې د ضرورت څخه زیات غوړي وخوړل شي هغه په بدن کې ذخیره کېږي څه وخت چې غوړي د ضرورت نه کم بدن ته داخل شي نو د ذخیره شوو غوړو څخه بدن استفاده کوي، نو په همدې وجهې سره د بدن غوړي کمېږي.

زموږ بدن د خپلو فعالیتونو د سرته رسولو لپاره انرجي ته ضرورت لري، چې دا انرجي د مختلفو خوړو څخه لکه پروتین، غوړي او کاربوهایدریتو څخه لاس ته راوړي.

کلوري ۱۲٪ د پروتین ۳۰٪ د غوړو او ۵۸٪ د کاربوهایدریتو څخه په لاس راځي. بله سروي ۱۲٪ پروتین، ۴۲٪ د غوړو او ۴۶٪ د کاربوهایدریتو څخه حاصلېږي. غوړي د دوو مادو څخه جوړ شوي دي.

۱- ترې ګلیسر اید. Triglycerides

۲- کلیستیرول.

۱- Triglycerides ترې ګلسرایدز د غوړو یوه مهمه برخه جوړوي او په بدن کې د انرجي لپاره استعمالېږي دې ته شحمي تیزاب (Fatty acid) هم وایي او په درې ډوله پیدا کېږي.

A - مشبوع شحمي تیزاب:

(A Saturated A Fatty acid)

B- لږ نامشبوع شحمي تیزاب

(Monoun Saturated Fatty Acid)

C- ډېر نامشبوع شحمي تیزاب

(Polyun Saturated Fatty Acid)

مشبوع غوړي هغه دي، چې د کوټې د حرارت په درجه جامد ېږي د کوچو غوړي ۵۹٪ او د غوېي وازده (غوړي) ۵۴٪ مشبوع شحمي تیزاب لري او د کوټې په حرارت کې جامد وي.

حیواني غوړي په زیاته پیمانه مشبوع شحمي تیزاب لري او نباتي غوړي ډېر غیر مشبوع (مونو غیر مشبوع، پولي غیر مشبوع) شحمي تیزاب لري. کوم خواړه چې Saturated Fats زیات لري او وخوړل شي دې سره دوینې کلسترول زیاتېږي او هغه خواړه چې غیر مشبوع غوړي Unsaturated Fats ولري او وخوړل شي، نو په دې عمل سره د وینې د ګلسترولو

ketabton.com - The Digital Library

اندازه را ټيټېږي. نباتي غوړي Sterols سټرول لري او سيټرول د انسانانو د جهاز هاضمې له خوانه جذبېږي.

کلسترول

(Cholesterol)

کلسترول يوه غوړه او حياتي ماده ده، چې د وينې پواسطه (سره) په ټول بدن کې ګرځي او مهم رول او زياتې وظيفې د کلسترولو په مرسته سرته رسېږي.

① د بدن د ټولو حجراتو په غشايي (Cell Membrane) ساختمان کې پوره ونډه لري، يعنې د حجرې غشا د ٪۲۰ پروټينو او ٪۴۰ کلسترونو څخه جوړه شوې ده، همدارنګه د حجراتو او عصبې مزو چارپيره د کوټ په شکل يو پوښ جوړوي، چې په دې صورت کې حجرات د نهربې، حرارت او نورو صدمو څخه ساتي او د هغوی دفاع کوي. همدغسې کلسترول حجراتو ته نرموالی (Fluidity) وربښي، چې حجراتو ته د انبساط او انقباض خواص (Flexibility) ورکوي. په دې صورت کې حجرات مضبوط او باثباته کېږي او د حوادثو په تعامل کې د دفاع توان مومي.

② د کلسترول څخه بدن د هغو ويټامينو په جوړېدو کې چې په غوړو کې د منحل کيدو قابليت ولري کار اخلي دا ويټامين عبارت دي له A, D, E او K څخه.

③ بدن (body) د سټرويد او (Sex) سکس هورمونو په توليد کې هم د کلسترولو څخه استفاده کوي.

Aldesteron ، Cortisone ، Cortisol ، Steroid Hormones ، Progesterone ، Estrogen Testosterone ، Sex Hormones

④ ((body)) وجود د بايل اسيد په توليد کې هم د کلسترولو برخې اخيستو ته هم ضرورت لري. بايل اسيد د بايل په ترکيب کې په اينه ((Liver)) کې توليدېږي بيا بايل وړو کولمو ((Small inte)) ته ځي او تجزيه کېږي د بايل اسيد په مرسته د وړو کولمو د محتوياتو (حل شوې غذا) څخه ټول غوړ هلته جذبېږي او اينې ته ځي.

⑤ د ګلسترولو په وجهه حجرات د انفکشن په مقابل د ځان دفاع کوي.

⑥ د کلسترولو په وجهه هډوکي او عضلات تقويت او توان مندي حاصلوي.

⑦ د ګلسترولو بل مهم رول دادی، چې د مغز د حجراتو په غشايي ساختمان کې پوره برخه لري او د جنينو په لوييدو کې هم زيات رول لوبوي.

څرنګه چې تری کليسرايډ او کلُسترول غوړ دي، نو په وينه کې لاينحل او آزاده توګه ګرځيدلای نه شي. د بلخوا کلُسترول د پروټين سره يو ترکيب (ارټيکل) جوړوي، چې د ليپو پرټين (Lipoprotein) په نامه يادېږي، چې په وينه کې د ګرځيدو قابليت لري او دا ارټيکل په دوه ډوله دي.

① High Density lipoprotein (HDL) (د زيات غلظت ليپو پروټين)

② Low Density Lipoprotein (LDL) (د لږ غلظت ليپو پروټين)

د ښه بد کلسترول وايي.

سره له دې، چې کلسترول زياتې فايدې لري

ketabton.com - The Digital Library

او مخ کې ذکر شوي، نو که د کلسترولو اندازه په وینه کې د خپل حد څخه تجاوز وکړي زیات مهلک مشکلات را منځ ته کوي.

که چېرې د بدو کلسترولو اندازه د خپل حد څخه زیاته او د ښو کلسترو (HDL) اندازه د خپل حد نه کمه شي په تدریج سره د باریکو شیریانو په داخل کې بد کلسترول نښلي یعنې ترسب تراکم کوي او اتروما (Atheroma) جوړوي، چې د شیریانو دې مشکل ته (Atherosclerosie) وایي.

د ایترو سکلیروز سره د شیریانو حجم تنگ او کله نا کله یې بندولای هم شي چې د دې مشکل د واقع کیدو د ځای په مطابق د (Cardio-Vascular Diseases) کارډیو وسکولار امراض او ستروک (Stroke) منځ ته راځي. یعنې که شیریان په قلب کې بند شي قلبي حمله او که مغز کې وي، نو (Stroke) واقع کېږي.

د اترو سکلروز په وجهه شیریانونه تنگېږي او د انبساط قابلیت د لاسه ورکوي. دې سره د وینې فشار لوړېږي، چې دا هم د (Cardio-Vascuiar) د امراضو او (Stroke) عمده سبب دی

د شیریانونو د بندیدو سره د وینې جریان قطع کېږي، چې په نتیجه کې اکسیجن او غذایي مواد (Nutrients) حجراتو ته نه رسېږي، پس د یو څو دقیقو څخه هغه حجرات مړه کېږي که محل د واقعي د زړه په عضلاتو کې وي هغه ته (Heart Attack) یعنې قلبي حمله او که په مغز کې وي (Stroke) یا مغزي حمله وایي. د ۱۰٪ عمومي کلسترولو په کمېدو سره د قلبي شیریانو او مغزي ناروغیو اندازه ۳۰٪ کمېږي.

د پورتنیو ذکر شوو ناروغیو عمده علت بد کلسترول (LDL) دي، ځکه LDL د شیریانونو په داخل اړخ کې ((تراکم)) کوي یعنې نښلي او هغه تنگ او یا بندوي نو دیته ځکه بد کلسترول وایي.

د LDL کلسترول د ۱٪ په کمیدو سره (Cardio-Vascular) او (Stroke) ناروغی ۲٪ را کمېږي.

HDL کلسترول د دې کلسترولو عمده خواص دادی، چې په شیریانو کې نښتي مواد وباسي او لرې کوي او شیریانونه پاک و صافوي، نو ځکه دیته ښه کلسترول وایي.

د ۱٪ په اندازه په وینه کې د HDL په کمیدو سره د زړه شیریانونو او د مغزي ناروغیو اندازه ۲-۳٪ زیاتېږي.

د عمومي کلسترولو LHL, HDL اندازه او تاثیر یې په جدولو کې وگورئ.

Charts Of .....

Total Cholesterol Level			HDL (good Cholesterol) Level	
Less than ۲۰۰ mg/dl	Desirable		Less than ۴۰ mg/dl	High Risk For H. Disease
	Border Line			Less Risk For

ketabton.com - The Digital Library

۲۰۰-۲۳۹ mg/dl	Risk For H.Disease		۴۰-۵۹ mg/dl	Heart Disease
۲۴۰ mg/dl or more	High Risk For Heart Disease in Stroke		۲۰ mg/dl or more	Desirable

Triglycerides			LDL (Bad Cholesterol)	
Less than ۱۵۰mg/dl	Normal		Less than ۱۰۰mg/dl	Optional
۱۵۰-۱۹۹mg/dl	Border line High		۱۰۰-۱۲۹mg/dl	Near Optional
			۱۳۰-۱۵۹mg/dl	Border line High
۲۰۰-۴۹۹mg/dl	High		۱۶۰-۱۸۹mg/dl	High
۵۰۰mg/dl or more	Very High		۱۹۰mg/dl more	Very High

Cholesterol Total HDL نسبت په زياتيدو او کميدو سره د قلبي او مغزي ناروغتياو خطرات کمېږي او زياتېږي د مثال په ډول:

$$\frac{HDl}{Total\ Cholester} = \frac{1}{4} Desireable$$

$$==\ ==\ \frac{1}{5} less\ \ risk\ for\ heart\, disease\, and\ stork$$

Less than $\frac{1}{5} High\ Rosk\ For\ HD\ and\ Stroke$

د کلسترولو منابع:

① **Lever** اينه ۸۰٪ د ضرورت وړ کلسترول پخپله (**Lever**) اينه توليد وي او په مصرف يې رسوي.

② دوهمه منبع د کلسترولو غذا ده کومه، چې موږ يې خورو او ۲۰٪ کلسترول د خوارکي غذاو څخه بايد لاس ته راشي.

کلسترول په زياته پيمانه په حيواني غوړو او هغه خواړه چې حيواني غوړي ولري پيدا کېږي او هغه په لاندې ډول دي.

(پنير، د هگۍ ژېړ، د غوايانو، پسونو، خوږ) او چرگانو د خوړو يعنې د کلسترولو ... د غوړو د کلسترولو په مقابل کې ډېر کم دي.

ketabton.com - The Digital Library

مشبوع او تراسس غوړي په معلومداره توګه د کلسترولو اندازه په وينه کې زياتوي، چې همدا د کلسترولو د زياتيدو عمده علت ګڼل کېږي.

د کلسترولو د زياتيدو علتونه:

① هغه علتونه چې ثابت او د کنترول وړ ندي او د کلسترولو د زياتيدو سبب ګرځي دادي:

◈ جنس: د ښځو په نسبت د زياتو نارينه و د وينې کلسترول لوړېږي.

◈ عمر: نارينه د ۴۵ کلنۍ نه وروسته او ښځې د ۵۵ کلنۍ نه وروسته په دې مشکل مبتلا کېږي که د ښځو د ۴۵ کلنۍ تر مخه حيض بند شي دا هم د کلسترولو د زياتيدو سبب کېږي.

◈ نژاد د (Race) تورو نژادونو په نسبت د افريقا، امريکا او هندين امريکايي زيات کسان د کلسترولو په لوړېدو مبتلا کېږي.

② د کنترول وړ سببونه چې د وينې کلسترول زياتوي.

◈ د غوړو خوړو ډېر خوړل.

◈ د مشبوع غوړو ډېر خوړل د کلسترول دلوړېدو عمده او مخکښ سبب دی.

◈ صحي حالتونه: ډيابيټ، چاغوالی، د وينې لوړ فشار او هم Stress يا ذهني فشار

◈ فزيکل غير فعال ژوند د Exercise نه کول.

◈ زيات وزن.

◈ سګريټ څکل يا کشول.

د کلسترولو علاج او په طبعي اندازه کې د هغه ساتل:

په وينه کې د کلسترولو د اندازې د ساتلو لپاره د ځينو اقداماتو او تدابيرو سرته رسول ډېر ضروري دي.

A – د هغو خطرناکو فکتورونو کوم، چې د کلسترو په زياتيدو کې برخه اخلي مخه ونيول شي او هغه فعاليتونه اجرا شي د کومو سره چې کلسترول په خپل حد کې قايم پاتې کېږي او هغه په لاندې ډول دي.

۱. د سګريټو پرېښودل.

۲. په منظم ډول سره اکسرسايز (سپورټ) کول.

۳. په منظم ډول ډاکټر ته تلل او د هغه په هدايانو باندې عمل کول.

۴. د زيات وزن کمول.

۵. د صحي غذا خوړل. په خوراک کې تازه مېوه، سبزيجات سبوس داره ډوډۍ، د ماهي او چرګانو غوښې چې غوړ او پوستکی ونه لري زيات استعمال شي.

۶. د مشبوع غوړو څخه ډډه کول.

۷. هغه خواړه کوم چې کلسترول زيات لري لږ وخوړل شي يعنې په ورځ کې هغومره خواړه وخوړل شي، چې د کلسترولو اندازه يې د ۳۰۰mg څخه زياته نه شي. دا اندازه د هغو خلکو لپاره ده د کومو چې بد کلسترول نورمال وي او قلبي مشکلات ونه لري. کوم کسان چې په قلبي ناروغيو

ketabton.com - The Digital Library

مبتلا او بد کلسترول یې لوړ وي هغوی باید هغو مره غذا وخوري چې د کلسترولو اندازه یې په ورځني خوراک کې د ۲۰۰mg څخه زیاته نه شي.

۸. ټولې هغه ناروغۍ چې د کلسترولو د زیاتیدو سبب کېږي معالجه شي او پاتې مخه ونیول شي د مثال توګه: ډیابیټ، فشار (Stress) چاغي، د وینې لوړ فشار (H.B.P)

۹. د زیاتو مایعاتو بالخصوص د اوبو څکل (۱۰ ګیلاسه) ډېر ضروري دي.

B – د ډاکټر د هدایت سره د کلسترولو د دواګانو استعمال که ډاکټر یې لازم وګڼي.

د اترو سکلروز په وجهه شیریانونه تنګېږي او د انسباط قابلیت د لاسه ورکوي. دې سره د وینې فشار لوړېږي، چې دا هم د **Cardio-Vascular** د امراضو او **Stroke** عمده سبب دی. د شیریانونو د بندیدو سره د وینې جریان قطع کېږي، چې په نتیجه کې اکسیجن او غذایي مواد (**Nutrients**) حجراتو ته نه رسیږي. پس د یو څو دقیقو څخه هغه حجرات مړه کېږي که محل د واقعې د زړه په عضلاتو کې وي هغه ته (**Heart attack**) یعنې قلبي حمله او که په مغز کې وي **Stroke** یا مغزي حمله وایي.

د ۱۰٪ عمومي کلسترولو په کمیدو سره د قلبي، شیریانو او مغزي ناروغیو اندازه ۳۰٪ کمېږي.

د پورتینو ذکر شوو ناروغیو عمده علت بد کلسترول ((**LDL**)) دی، ځکه ((**LDL**)) د شیریانونو په داخلي اړخ کې ((تراکم)) کوي یعنې نښلي او هغه تنګ او یا بندوي، نو دیته ځکه کلسترول وایي.

د **LDL** کلسترول د ۱٪ په کمېدو سره **Cardio-Vascular** او **Stroke** ناروغۍ ۲٪ را کمېږي.

HDL کلسترول د دې کلسترولو عمده خواص دادی، چې په شیریانو کې نښتي مواد وباسي او لرې کوي او شیریانونه پاک او صافوي، نو ځکه دیته ښه کلسترول وایي.

د ۱٪ په اندازه په وینه کې د **HDL** په کمېدو سره د زړه شیریانونه او د مغزي ناروغیو اندازه ۳-۲٪ زیاتیږي. د عمومي کلسترولو **HDL** ، **LHL** اندازه او تاثیر یې په جدولو کې وګورئ.

ketabton.com - The Digital Library

ښاغلي حافظ الله کاموال سره مرکه

مرکه کوونکی: سمیع الله خاکسار

پوښتنه: که د هرڅه د مخه د مجلې لوستونکو ته ځان معرفي کړی خوښ به شو؟

ځواب: مننه! زما نوم حافظ الله کاموال د عبدالاحد مجددي ځوی په کال ۱۳۶۰ هـ کې د کامې ولسوالی د شیرګړ په سیمه کې زیږیدلی یم.

پوښتنه: شاعري ته مو څومره وخت کیږي، چې مخه مو ورته کړې که په دې لړه رڼا واچوئ؟

ځواب: ما تقریباً په ۱۳۸۲ هـ ش کې د شاعری په نړۍ قدم ایښی دی. شاعري یو الهي الهام دی. زه د الله تعالی نه په دې ډېر شکر ګذاره یم.

پوښتنه: تعلیم مو تر کومه حده او چیرته کړی؟

ځواب: تعلیم مې تر دولسم د محمد موسی شفیق په لیسه کې کړی او اوس د اریانا پوهنتون د حقوقو د څانګې د دویم کال محصل یم.

پوښتنه: د شعرونو کوم کتاب مو چاپ کړی او که نه؟ که مو چاپ کړی وي څه نوم یې دئ؟

ځواب: هو! د شعرونو کتاب لرم، چې نوم یې

دی ((اوښکې په ډالۍ کې)) د چاپ په ګاڼه سمبال شوی.

پوښتنه: ډرامې مو څومره لیکلي او یوازې مو د راډیو لپاره لیکلي او که بل چاته مو هم ورکړي؟

ځواب: په دې اړه باید دومره و وایم چې د ننګرهار ملي راډیو تلویزون څخه چې دوستانو اوریدلي د همت داستان، چغې داستان، د شکر

ketabton.com - The Digital Library

په نوم ډرامه او د گلا آغا شيرزي د ژوند مستند فلم ما او محمد ظاهر ساپي په گډه ليکلی.

پوښتنه: هغه خپروني چې ته ورته په راډيو ننگرهار کې کار کوي څه نومونه يې دي؟

ځواب: خپروني په ننگرهار راډيو کی، راډيو ستاسو په خدمت کې په تلويزيون کې ستاسو کلی، ستاسو دود خپروني پر مخ بوځم.

پوښتنه: په کامې ولسوالۍ کې مو فرهنگي کارونه څنگه دي؟

ځواب: په لومړي قدم کې ډېر ښه وم خو اوس د شخصي اعراضو ښکار شوي.

پوښتنه: په شاعری کې تاسو کوم فورم ته ډېر کار کړی؟

ځواب: هغه څه چې زما مينوال يې خوښوي او د وخت ضرورت وي هغه شاعری ته کار کوم لکه، غزل، داستان وغيره.

سوال: تر اوسه خو د چا تر انتقاد لاندې نه يې راغلی؟

ځواب: اکثره وخت د توصيف نه انتقاد ته ډېر زړه ښه کوم، ځکه چې انتقاد د اصلاح يوه ښه لاره ده.

سوال: څومره وخت کېږي، چې له ننگرهار راډيو سره کار کوئ؟

ځواب: په ۱۳۸۴ هـ کال کې ننگرهار ملي راډيو ته راغلی يم. د يادونې وړ ده، چې سردار پوپل راسره ډېره همکاري کړې ده.

سوال: د راډيو تر څنگ که نور خپل مصروفيات راته ووايا ست؟

ځواب: د کامې د فرهنگي ټولنې مرستيال، د کامې د قومي ټولنې مرستيال، د اباسين راډيو د نشراتو مسئول، د قبايلو د چارو د رياست مطبوعاتي مسئول او دا سې نورې دندې مې مخې ته بولي.

ځواب: ښه شعر کوم شعر ته ويلی شو؟

ځواب: هغه شعر چې ولس ته په کې يو ښه پيغام پروت وي او په زړونو حاکم وي همغه ښه شعر دی.

سوال: په آخر کې که کوم پيغام لرې مهرباني وکړئ؟

ځواب: په آخر کې د ستوري د مجلې قدرمنو کار کوونکو ته او کتونکو ته د زړه د تله مينه او اخلاص ډالۍ کوم او د خپل وطن په آبادۍ کې دې په پوره اخلاص ونډه واخلي او د خپل مور پلار عزت دې وکړي.

د حافظ الله کاموال د شعر بيلگې:

زما ديو کال اراده ده
که تبليغيان مې ديار کلي ته ليږينه
په سوال زاري باندې پوهيږي کله
د ښکلو زړه په چا خوږيږي کله
دب په درد باندې دردېږي کله
ځواني برباد کړه پرې حافظ کاموال
لاسونه مه وروړی راستنيږي کله

بله بيلگه:

دا ښکلي ښکلي دي لونگ د کلي
والله پرې جوړ دی زموږ رنگ د کلي

ketabton.com - The Digital Library

تشدد او عدم تشدد

مبارز ځاپې

له بې ځایه زور او ځواک کارولو ډډه کول.
له تاوتریخوالیو ځان ژغورل.
د سولې او روغې د سیورې لاندې اوسېدل.
په خپله رښته او برخه کې بسیاینه
او پر نورو خلکو نه بلوسېدل

دا د انساني خویونو د ښېګڼو هغه څو توکي دي، چې په شلمه پېړۍ کې د هند په نیمې وچې کې د ګاندهي جي او د پښتنو د ستر لارښود خدای بښلي پاچا خان (خان عبدالغفار خان) له خوا د انګلیس د استعماري ځواک د رټلو په مبارزه کې وکارول شوې.

دغه د تاوتریخوالی، بلوسېدنو او وژنو څخه د ډډه کولو چلند یوازې په شمله پېړۍ کې نه وه، چې را مینځه شوي او کارول شوي، بلکې د ځمکې پر مخ لومړی انسان حضرت آدم علیه السلام او حوا د ځوی (هابیل) له خوا د نه تاوتریخوالي او نه بلوسیدنې غوره خویونو پر سر د خپل سربښندنو او د خپل ژوند بښلو د پېښې کیسه به هم هر چا لوستلې یا د هر چا تر غوږونو رسېدلې وي.

د رښیتاو پر ویلو ټینګار او له تاوتریخوالیو نه ډډه کول چال چلند لا د نوح علیه السلام په ټول ژوند کې هم پلي شوي دي، یعنې د انساني ټولنې دوم بابا، چې نوح علیه السلام نومېږي هم څه کم زر کاله خپل ولس ته له زور زیاتي نه پرته او په سوله ایزه توګه یوه خبره کوله، چې ((خدای یو دی او نوح یې استازی دی))

نوح علیه السلام په دې څه کم زور کلونو کې که هرڅو مره خپل ولس له خوا ووهل شو، ورټل شو او وځورل شو، خو له خپله هوډه وانه وخت، تل به یې په سوله ایزه توګه خپل پیغام او را وه. له چانه به یې که هر څومره کنځلې اورېدلې هم مخ نه اړاوه، او هیچاته به یې د تشدد په ژبه او

ketabton.com - The Digital Library

کړنه غبرګون نه ښوده.

لـه حضـرت نـوح علیـه السـلام نـه وروسـته د تـاریخ د اسـنادو پـر مـخ ((بـودا)) دی، چـې د ځمکـې پـر مـخ یـې د نـه تـاوتریخوالي غـوره انسـاني پیغـام لا خپلـو پلویـانو او لارویـانو تـه پـه ځلانـده ټکیـو کې وړانـدې کـړی دی. پـه همـدې توګـه پـه ابراهیمـي ملت کې نـه یـواځې دا چې پـه خپلـه ابـراهیم علیـه السـلام د نمـرود پـه وړانـدې خپلـه بلنـه پـه سـوله ایـزه توګـه اوروله، چې لـه هغـه وروسـته موسـی علیـه السلام هم د فرعون په دربار کې خپله بلنه په سوله ایزه توګه وړاندې کړې ده.

لـه حضـرت موسـی علیـه السـلام نـه وروسـته بیـا حضـرت عیسـی السـلام هـم د ځمکـې پـر مـخ د ژونـد تـر وروسـتنۍ شـیبې پـورې د نـه تـاوتریخوالي او نـه زور زیـاتي پـر غـوره شـوې لارې یـون لرلـی او له خپلو پلویانو څخه یې غوښتنې دي چې:

((*کـه چـا پـه څپیـړه د مـخ پرېـوه خـوا ووهلـی، د مـخ بلـه خـوا هـم ورتـه واړوه، خـو چـې تـریخ غبرګـون ونه ښیې*))

د همـدې غـوره انسـاني خـوی لـه مخـې وه، چـې حضـرت عیسـی علیـه السـلام او د هغـوی ملګریـو تـر صـلیبه پـورې هـم کـوم تـریخ غبرګـون ونـه ښـوده، مګـر خپلـه نـاره یـې چـې ((خدای یـو دی او عیسـی یې استازی دی)) په لوړ آواز له خولې ویستله.

د حضـرت نـوح، حضـرت موسـی، حضـرت عیسـی علیـه السـلام او بـودا د زمـانې د زور او ځـواک د خاونـدانو هـرې کړنـې تـه پـه پـام کـه ځـوک هـر څـومره د لـږې پـوهې خاونـد وي بیـا هـم دې بـاور تـه رسیدلی شي چې:

((د ځواکمنـو زورواکـانو پـه مخـه کـې یـواځې د نـه تـاوتریخوالي لیـاره ده، چـې سـرې تـر خپلـې مـوخې پـورې رسـولی شـي، د نمـرود پـه مخـه کـې د حضـرت ابـراهیم علیـه السـلام ودریـدنې یـواځې پـه سـوله ایـزه توګـه او د نـه تـاوتریخوالي لـه لیـارې د حق او رښـتیا د ویلـو پـه ملاتـړ ټینګـار ښـودل و او بس))

دغـه لـړۍ لا تـر ننـه پـورې پـای تـه نـه ده رسـېدلې پرلـه پسـې غزیـدلې وده یـې کـړې او د سـیمې د ولسـونو پـه منـځ کـې، چـې کلـه هـم کـوم رښـتینې لاره ښـوونکی راغلـی د هغـه لـه خـوا د نیـا ومنـۍ د نـه بلوسـیدنو، د نـه تـاوتریخوالي او پـه رښـتیاو بانـدې د ټینګـار پیغـام د انسـاني ټـولنې د ژونـد د ښیګڼو په توګه اوروول شوی دی.

د مثـال پـه توګـه کـه چېـرې مـوږ د رښـتینو انسـانانو پـه ډلـه کـې د حضـرت محمـد صـلی الله علیـه و آلـه وسـلم ژونـد او مبـارزو تـه د قرآنکـریم د سـپیڅلو آیـاتونو پـه رڼـا کـې ځیـر شـوو وبـه پـوهېږو، چـې د هغـوی پـه لیـار ښـوونو کـې د وحـې د پیـل لـه ورځـې څخه بیـا د مـدینې منـورې پـه لـور د هجـرت او پـه مدینـه کـې تـر میشـتیدلو پـورې څـو چـې دیـو

ketabton.com - The Digital Library

غښتلي دفاعي سنگر ځښتن شو، يواځې په دې وينا ټينگار شوی، چې ((خدای يو دی او محمد يې استازی دی))

نور نو تر مدينې پورې د دښمن په وړاندې د تريخ غبرگون د نه ښودلو پر دريځ باندې کلکه ودريدنه پايښت موندلی، خو چې کله په مدينه منوره کې د اسلام د دين پيغمبر لپاره غښتلي دفاعي سنگر را مينځته شو د دفاع سره يو ځای د قتال امر هم راغی.

په دې توگه حضرت محمد صلی الله عليه و السلام د ژوند په دوه برخو کې يعنې له وحې نه رومبی او له وحې نه په ورستو مهالونو کې تر مدينې د ميشتيدنې پورې لا له بودا او حضرت عيسی عليه السلام نه هم ډېر زيات پر نه تاوتريخوالي ټينگار ښودل شوی دی، يعنې ټولو هغو مؤمنينو، چې د اسلام د دين د غوره کولو په تور نيولی شوي، ترټل شوي، ځورول شوي او وژل شوي وو، يواځې يوه خبره کوله چې ((*خدای يو دی او محمد يې استازی دی*))

له دې پرته د هغوی لخوا بل کوم دفاعي غبرگون نه دی ښودل شوی. دا ځکه چې هغوی ته نه يواځې د نه تاوتريخوالي امر شوی و، چې د زور او ځواک له کارولو هم د ډډه کولو دنده ور په غاړه اچول شوې وه.

د دې خبرې يو دليل دا هم کيدلی شي، چې په هاغه مهال کې هغوی د دې جوگه نه وو، څو د قريشو په مخه کې د تريخ غبرگون په ښودلو د ځان ژغورلو سره يوځای د اسلام د دين او شريعت په پلې کولو کې هم بريالي شي. دا او د داسې نورو لاملونو له مخې وه، چې د اسلام د دين منونکيو ته د نه مقاتلې او نه دفاع امر راغلی و.

خو چې کله د شريعت د خپرولو سره يوځای مومنين د ځان ساتلو د دفاع کولو او دنياوال غبرگون ښودلو جوگه شول، بيا د فاع او مقاتلې امر هم راغلی، څو چې اسلامي ټولنه د دفاع او مقاتلې له لياره لا پسې غښتلې او په نړۍ کې د نورو ملتونو سره سياله شي.

د تشدد او عدم تشدد د دغو او داسې نورو تاريخي پېښو په پام کې لرلو سره او بيا د شلمې پېړۍ تر نيمايي پورې، چې د هند پر ټوله نيمه وچه کې د انگليس استعماري ټولنه لا ديو ستر ځواک په څېر ځواکمنه وه او کولای شول د سيمې په هره څنډه کې هر مخالفت خوځښت په ډېره اسانه توگه وځپي او له منځه يوسي د داسې نمرودي او فرعوني ځواک په غېږه کې وه، چې يواځې په هماغه ابراهيمي او موسوي هوډ سره کيدلی شو د نوي ژوند، نوي پړاو ته د رسېدلو لپاره لکه څرنگه چې د لوی خدای ﷻ د کونيه وو چارو په تکوينيه اراده کې ځليدلې ده د نه تاوتريخوالي ((عدم تشدد)) لپاره غوره شوې وای.

لکه چې په هماغه توگه هم د گاندهي جي او د باچاخان له خوا ولس ته د ښيرازه، آزاده او خپلواکه ژوند په لور د تگ لپاره يواځې پر همدې ټکي ټينگار وشو چې:

((*مورنه غواړو څوک ووژنو، او دا هم نه غواړو، چې څوک دې مونږ ووژني دا هېواد زمونږ هېواد دی بهرني غاصبان دې ووځي*))

دغه شعاري غوښتنه کټ مټ لکه هماغه شعار گڼل کېږي، کوم چې د حضرت محمد صلی

ketabton.com - The Digital Library

الله علیه وسلم پلویانو به کافرو قریشو ته ویلې چې:

((خدای یو دی او محمد یې استازی دی. مونږ نه غواړو څوک ووژنو او دا هم نه غواړو، چې مونږ دې څوک ووژني))

مګر د قریشو لخوا دغه انسانان د تریخو غبرګونونو سره مخامخ او د تشدد له مخې په شدیده جزا چې وژل دي مجازت شول.

وګورئ د ((هابیل)) او د ((قابیل)) له زماني نه را په دیخوا د کړنو دوه خویونه لا تر اوسه پورې په واکمنه توګه په چلند کې پاتې دي د ((هابیل)) او د ((قابیل)) کیسه په کتابونو کې داسې راغلې ده: ((کله چې په لومړی ځل د آدم او حوا له پښتې دوه تنه غبرګوني ماشومان وزیږېدل یو یې هلک و چې ((قابیل)) او بل یې جلۍ وه چې ((اقلیما)) ونومیده.

په دوی پسې بیا دوه تنه غبرګوني ماشومان وزیږېدل، چې یو یې هلک و ((هابیل)) او بل یې جلۍ وه چې ((لیودا)) ونومیده، کله چې دغه دواړې غبرګوني ډلې د ځوانۍ د منګ کچې ته ورسیدلې د آدم علیه السلام له خوا ((اقلیما)) د ((هابیل)) او ((لیودا)) د ((قابیل)) سره کوژده شول، دا چې ((اقلیما)) ډېره ښکلې وه، نو له دې لامله ((قابیل)) له خپلې خور ((اقلیما)) سره د ((هابیل)) د واده خبره ونه منله. آدم علیه السلام دواړو ورونړو ته وویل: چې لوی خدای ته قرباني وړاندې کړئ. د هر چا قرباني چې د لوی خدای له لورې ومنله شوه هماغه دې له ((اقلیمې)) سره واده وکړي. لوی خدای د ((هابیل)) قرباني ومنله، خو ((قابیل)) بیا هم قانع نه شو د تاو تریخوالي لاره یې ونیوله او ((هابیل)) یې سره له دې، چې هیڅکله هم کوم تریخ غبرګون نه و ښودلی و واژه او په دې توګه ((قابیل)) له خپلې خور ((اقلیمې)) سره واده وکړ.

له دغې ورځې نه را په دېخوا په انساني ټولنه کې دوه متضاده کړنیزه خویونه دود شول. یو ((تشدد)) او بل ((عدم تشدد)) د عدم تشدد پلویان سوله، روغه او انصاف غواړي، خو د تشدد پلویان تل د زور، ځواک، ناخوالو، تریخ غبرګون او د ناانډولو دریځونو په غوره کولو سره خپلې غوښتنې پلې کوي او څه، چې د دود، دستور، قانون او انصاف له مخې نه شي تر لاسه کولی هغه د زور او ځواک له لارې لاسته راوړي.

د سولې، روغې، انصاف او نیاومنۍ په پلوي د لوی خدای داستازیو له خوا هلې ځلې او لیار ښوونې شوې، خو د تشدد، بې انصافۍ، ناروا بلوسیدنو او ځورونو په پلوي یو اځې هماغه شیطاني ځواکونو هلې ځلې کړې، چې نومونه یې لا د انساني نړۍ د تاریخ په پاڼو کې تر اوسه پورې په پرله پسې توګه لیکل کېږي. داسې هر کله پېښه شوې چې د تشدد پلویانو په زور او ناروا توګه د بل چا شتمنۍ غصب کړې، خو د حق او عدالت پلویانو بیا د خپلو حقوقو په لاسته راوړلو کې د عدم تشدد له لارې پر غاصبانو برې موندلی دی.

وګورئ په کعبه کې شیطاني بتانو د زور او تشدد له لارې ځای نیولی و، خو کله چې مکه معظمه د عدم تشدد د غوره شوي کړنو له مخې فتحه شوه، بیا نو بتان هم د کعبې شریفې له

ketabton.com - The Digital Library

انګړ څخه بهر وغورځول شول او مات شول.

د کعبې د بتانو د ماتولو له پېښې نه لاډېر پخوا د نيل په رود کې د موسی عليه السلام او د فرعوني ځواک د پېښې پايلې وښودله، کله چې فرعون د تشدد د ښودلو په هوډ په موسی عليه السلام پسې، چې د نه تشدد او نه تاوتريخوالي د ښودلو په موخه له مصره د سينا په لوري په تېښته وتلی و ورغی د نيل په رود کې د موسوي د سولې روغې او نه تاوتريخوالي غورځنګ د زمانې د تشدد او تاوتريخوالي پر ستر جګړه مار فرعوني ځواک بری وموند.

په همدې توګه د ابراهيم عليه السلام او د نمرود اور په کيسه کې هم د عدم تشدد بې وزلې انسان د تشدد پر ستر ځواک بريالی شوی دی. وګورئ د نوح عليه السلام د ژوند په کيسه کې هم څنګه چې هغوی د سولې روغې او عدم تشدد په پلوی، پريوه خبره ټينګار دلورد چې: ((خدای يو دی او نوح يې استازی دی)) پر هغو ډلو ټپلو چې د زور، ځواک او تشدد د پلويانوو او د نوح عليه السلام پر وينا او يې باور نه کاوه، د طوفان له څپو بريالي ووتل يعنې: په طوفان کې هغه کسان چې د تشدد پلويان وو تباه شول، خو د عدم تشدد پلويانو وکولی شول د نوح عليه السلام سره يوځای له طوفانه وژغوري.

په دې توګه په ډاګه ويلی شو، چې په شلمه پېړۍ کې د ګاندهي جي او د باچا خان غورځنګ يو سوله ايزه، حق غوښتونکی، خپلواکه او د عدم تشدد غورځنګ و دا او دا سې نور غور ځنګونه لکه چې مو ولوستل هرکله او په هرځای کې دلوی خدای له لوري د منښت کچې ته رسېدلي او د برې د لوړ ځلي خاوند شوې هم دي. په دې لاره کې ګاندهي جي د هند د نيمې وچې د ټولو ولسونو ديو ستر لارښود په څېر چې لاتر اوسه پورې ديو سپېڅلي انسان په توګه لمانځل کېږي دلمانځلو حق هم وموند.

دا ځکه چې د هغوی د عدم تشدد د غورځنګ د بري تر ځلي ورسيد. انګريزان له هنده ووتل او هند ديوه ستر هېواد په توګه د ځمکې پر مخ وځلېد. نور نو پر هند باندې نه انګريزان واکمن دي او نه هم بيا د هند ولس د انګريزانو واکمني ته غاړه ږدي.

د باچاخان د عدم تشدد د غورځنګ په هلو ځلو کې، چې لا تر اوسه پورې په سيمه کې د برې تر ځلي نه دی رسيدلی او له پښتون ولس څخه ملت نه دی جوړ شوی، څه د ناهيلۍ خبره نه شته، ځکه چې يو خو په دې لياره کې لا هم هلې ځلې روانې دي او بل دا چې د تاريخ په اوږدو کې هم هرکله د ولس جوړونې، پالنې او روزنې غورځنګونه سل په سلو کې نه دي بريالي شوي. د مثال په توګه ورګورئ موسی عليه السلام چې هلې ځلې يې لا د لوی خدای پرسماسمو وحيو او لارښوونو پرله پسې پلې کيدلې د فرعون له مريي توب نه د آزادۍ او د نيل له رود څخه د پورې وتنې له بريالي ګامونو د وچتولو څخه پرته د بل کوم ستر ګام په پورته کولو نه دی پريالي شوی او د قرآنکريم د آياتونو په شهادت په فلسطين کې د ((اريحا)) يا د ((اريشو)) د ښار په نيولو

ketabton.com - The Digital Library

کې هم د نبي اسراييلو له خوا له ملاتړه بې برخې پاتې شوی و.

يعنې موسی عليه السلام په خپل ژوند کې د خپل ولس لپاره ديو آزاد او خپلواک هېواد د ګټلو او جوړولو په کار کې ماتې خوړلې، خو د هغوی ځای نيونکی و، چې پوره څلوېښت کاله وروسته د خپل قوم په مرسته د ((اريحا)) يا د ((اريشو)) د ښار په لاندې کولو او نيولو په سيمه کې د آزاد او خپلواک هېواد په څښتن کيدلو سره جوخت له بني اسراييلو نه ديو غښتلي ملت په جوړولو کې بريالي شول.

دا چې هره هغه کوم، چې د ولس د جوړونې، پالنې او روزنې په موخه را مينځته شوي وي، ارو مرو د بري تر ځلې رسيدلی شي، خو چې همغه هلې ځلې لا پسې پاېښت ومومي.

دا ځکه چې د هلو ځلو د لړۍ پاېښت، چې ارو مرو تر موخې د منزل لنډونکی لامل دی باورونه غښتلي کوي، هوډونه د بري تر ځلې رسوي د هېوادوالو د منښت کچې ته له پيله تر پايه زياتوالی ښيي د ولس په ژوند کې يو ښه سياله، بنسټيزه بدلونونکی او ختون را منيځته کوي او په پايله کې د ولس د ژوند کاروان ته د سولې، روغې، نيکمرغۍ، هوساينې او دنيا ومنۍ په واټونو کې د بريالي ګامونو په وچتولو کې پاېښت لرونکی هوډ وربښي.

په دغو منل شويو او دود شويو ليارو کې د باچاخان د نه تاو تريخوالي غوره شوی هوډ د حق غوښتونکيو د کاروان د هلو ځلو غورځنګ د پاېښت زړی به نن دی که سبا په سيمه کې بيا را

غـــزل

عمر دراز مروت

له ستا سپينې خولې چې ولې دا ترخې راوځي
ګنې چينې نه خو اکثر اوبه روڼې راوځي

له شرپسندو توقع د امن هسې کوې
بلاله کوم لور چې راځي نو له تيارې راوځي

د زړه د ننه حال يې مه غواړه چې څوک دياڅه
په ظاهره خو هو بهو دا فرښتې راوځي

ته په تر څو زموږ د وينو په خرچ ژوند تيروې
زموږ له چم نه به تر کومه جنازې راوځي

غل خو معلوم دی چې له کومه له ځای راغلی
ګورو چې مل يې او س له کومې دورازې راوځي

چې سترګې ټيټې کړي او وخاندي او ژغ ونکړي
له دې ادا نه جانان ډېرې کيسې راوځي

د دې ګرانښت به وي کوم حد عمر دراز مروته
په هر تکليف کې مې له خولې ژغ دادې راوځي

ketabton.com - The Digital Library

زرغون شي او ديو ښکلي پسرلي په خوږه هوا کې به ګلان وسپړي.

بلبلې او توتيان به ديو موتي او خپلواک ولس د آزادۍ د نغمو او ترانو د خوږو آزانګو د خپراوې په موخه ډلې ډلې راشي او د سيمې د هسک په لمنو کې به هرې خواته په الوتلو د نړۍ والو غوږونو ته د ولس د نه تاوتريخوالي د پلويانو د برې د ترانو خوږې انګازې ورسوي د هغې ورځې په هيله!!!

مباز ((څاپی))
بُن، جرمني

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English